Linjiila Iisaa
mo Matta winndi

Haala maamiraaɓe Iisaa
(Lukka 3.23-38)

1 Inan binndi kollooji inɗe maamiraaɓe Iisaa Al-
masiihu, dimaaɗo ley lenyol Daawda, taan Ibrahi-
ima:

2 Ibrahiima rimi Isiyaaka.
Isiyaaka rimi Yaakuuba.
Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muuɗum.
3 Yahuuda rimi Fares e Sera. Ɓeen ngoni ɓe o
rimdi e Tamar.
Fares rimi Hesruuna.
Hesruuna rimi Aram.
4 Aram rimi Aminadaabu.
Aminadaabu rimi Naasuuna.
Naasuuna rimi Salmon.
5 Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.
Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.
Obet rimi Yesa.
6 Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o
rimdi e dee Uriya-no.
7 Suleymaana rimi Robo'am.
Robo'am rimi Abiya.
Abiya rimi Asa.
8 Asa rimi Yosafat.
Yosafat rimi Yoram.
Yoram rimi Usiya.
9 Usiya rimi Yotam.

Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.
10 Hesekiya rimi Manasa.
Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.
11 Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaɓe muuɗum.
Ɗum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooɓe njaalanoo, njaaraa Baabiila.

12 Caggal ɓe njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.
13 Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.
Eliyakim rimi Asoro.
14 Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.
15 Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.
Mattan rimi Yaakuuba.
16 Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu Mariyama.
Mariyama woni inna Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu oon.

17 Ndelle ɗum hawrii e jamaanuuji sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii Daawda. Illa e Daawda faa yottii nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila ndeen fu, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata. Wooɗi du, illa nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu ndeen, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)

18 Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama
inniiko oon wo kaɓɓanaaɗo Yuusufi. Ammaa
fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe
baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
19 Yuusufi kaɓɓanɗo mo oon wo neɗɗo ponndi-
tiiɗo, yiɗaa semtinde mo, anniyake fiirtude kaɓɓal
ngaal e suuraare.
20 Nde o miilotonoo ɗum ndeen, maleyka Joomi-
raaɗo wari to makko ley koyɗol, wi'i mo:
—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ɓaŋude
Mariyama, sabo ɓinngel ngel saawi ngeel e Ruuhu
Ceniiɗo yuuri.
21 O riman ɓiɗɗo gorko. Inndiraa mo Iisaa,
sabo wo kanko hisinta yimɓe makko e hakkeeji
muɓɓen.*
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii faa haala ka Laamɗo
yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo:
23 «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima ɓiɗɗo gorko.
O inndirte Imanuwel.»†
Maanaa innde ndeen wo: «Laamɗo ina wondi e
meeɗen».
24 Nde Yuusufi finunoo ndeen, waɗi no maleyka
Joomiraaɗo wi'iri ɗum noon. O ɓaŋi Mariyama,
25 ammaa o wondaay e muuɗum faa rimi ɓiɗɗo
gorko. Yuusufi inndiri ɓiɗɗo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

---

* **1:21** Innde Iisaa ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraaɗo wo kisinoowo». † **1:23** Esaaya 7.14.

1 Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya
e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri
lettugal, ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngarnoo ndeen, ɓe mbi'i:
—Toy kaananke Alhuudiyankooɓe dimaaɗo
joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko ɓangii
lettugal, min ngarii sujidande mo.
3 Nde Hirudus kaananke oon nannoo ɗum fu,
huli, kam e yimɓe Urusaliima fuu.
4 O noddi hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe
Tawreeta ɓeen fuu, o yami ɗum'en toy Almasiihu
oon jeyi rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko
annabaajo winndunoo:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde
gure Yahuudiya mawɗe ɗeen.
Sabo ardotooɗo yuuran e maaɗa,
garoowo faa dura yimɓe am, Is-
raa'iilankooɓe.»*
7 Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal ɓeen e
cuncukka, yami ɓe wakkati mo hoodere ndeen
ɓangi. Ɓe paamini mo.
8 Caggal ɗuum, o neli ɓe Baytilaama. O wi'ii ɓe:
—Njehee, kumpitowoɗon kabaaru cukalel ngeel
faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpi-
ton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.
9 Nde ɓe nannoo ko kaananke oon haali ɗuum
ndeen, ɓe ndilli. Hoodere nde ɓe njiinoo lettugal
ndeen ardii ɓe yaade. Nde ardii ɓe faa nde yottii
ɗo cukalel ngeel woni ɗoon, de nde darii.

---

* **2:6** Mika 5.1.

10 Ko ɓe nji'i hoodere ndeen ɗuum, ɓe ceyii seyo
manngo sanne.
11 Ɓe naati ley suudu nduun, ɓe nji'i cukalel
ngeel e inniigel Mariyama. Ɓe kippii e leydi,
ɓe cujidani ngel. Ɓe njaltini gineeji maɓɓe, ɓe
teddiniri ngel kaŋŋe e sii uurdi mbelndi e ɗakke
uurɗe bi'eteeɗe miiri.
12 Caggal ɗuum, Laamɗo gongini ɓe ley koyɗol
taa ɓe njeccoo to Hirudus. Ndelle ɓe kootiri leydi
maɓɓe laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suuɗowii leydi Misira

13 Nde jom'en anndal ɓeen ndillunoo fu, ma-
leyka Joomiraaɗo wari e Yuusufi ley koyɗol, wi'i
ɗum:
—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum,
ndoggaa njahaa Misira. Keddoɗaa toon faa
nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto
cukalel ngel faa wara ngel.
14 Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e
inniigel, de ɓe ndilliri Misira.
15 O heddii toon faa Hirudus maayi, faa haala
ka Laamɗo yottini annabaajo kaan tabita nde
wi'unoo:
«Mi noddii ɓiyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaaɓe Baytilaama

16 Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal ɓeen
njambake ɗum ndeen, tikki sanne. O yamiri
cukaloy ngoroy Baytilaama e ɗakkol muuɗum fuu
mbaree, gilla keccoy faa ngaɗukoy duuɓi ɗiɗi. O
waɗii ɗum fodde wakkatiiji ɗi jom'en anndal ɓeen
kokki mo ɗiin.

† **2:15** Hoseya 11.1.

17 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo
kaan tabitiri nde wi'unoo:
18 «Wullaango nanaama ley wuro Rama,
bojji e uumaali ɗuuɗɗi:
Rahiina‡ ina woya cukaloy muuɗum,
jaɓaay ɓerndem waaltinee, sabo koy ked-
daaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraaɗo
wari e Yuusufi to leydi Misira toon e ley koyɗol,
20 wi'i ɗum:
—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum,
njeccoɗon leydi Israa'iila, sabo yiɗunooɓe warude
suka oon ɓeen maayii.
21 Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inniigel,
ɓe kooti leydi Israa'iila.
22 Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum
Hirudus, laamake leydi Yahuudiya, de o huli
yahude toon. O sappaa e ley koyɗol faa o yehi leydi
Galili.
23 O hoɗowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon
ɗum laatorii faa ko annabaaɓe mbi'unoo ɗuum
tabita: «O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii
(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootagal
batisima ɓangi. Imo gooyna ley ladde Yahuudiya,
imo wi'a:
2 —Tuubee, sabo laamu Laamɗo ɓadake.

‡ **2:18** Rahiina woni jom suudu Yaakuuba mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna muɓɓen. § **2:18** Yeremiya 31.15.

3 Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde
wi'unoo:
«Ɗaande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Yaayaa ina ɓornii kaddungal canyiraangal leeɓi
geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol nguru. Nyaamdu
makko wo baɓɓatti e njuumndi ladde.
5 Yimɓe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e ser-
aaji gooruwol Urdun fuu, ngari to makko.
6 Iɓe kaalta hakkeeji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe
lootagal batisima† ley gooruwol Urdun.

7 Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heewɓe na ngara
faa lootee lootagal batisima ɗuum, o wi'i ɗum'en:

—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndoggon
tikkere Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol.
9 Taa kooloɗon on kisan saabe wo on taaniraaɓe
Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a on: Laamɗo ina waawi
waylitinde kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe Ibrahiima!
10 Joonin, jammbere yeptaama faa soppa ɗaɗi
leɗɗe. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe,
soppete, faɗɗee ley yiite.

11 Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hol-
lita on tuubii. Ammaa garoowo caggal am oon,
kam ɓuri kam baawɗe. Mi fotaay fay ɓortude ɗum
paɗe muuɗum. Oon lootirta on batisima Ruuhu
Ceniiɗo e yiite.

---

* **3:3** Esaaya 40.3. † **3:6** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

12 O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa. O hawrundura nyaamri makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldan ɗum yiite nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima (Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

13 Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa Yaayaa loota ɗum lootagal batisima.
14 Ammaa Yaayaa muuyi salaade ɗum, wi'i mo:
—Aan haani lootude kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Accu ɗum laatoroo noon joonin, sabo noon kaanɗen hiɓɓinirde ko dartii fuu.
Ndeen o jaɓi.
16 Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam ɗaam fu, wakkati oon pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamɗo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara dow makko.
17 Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:
—O woni Ɓiyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa (Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

1 Wakkati oon, Ruuhu Laamɗo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo.
2 Iisaa waɗi balɗe capanɗe nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal ɗuum, o yolbi.
3 Ndeen, Jarribotooɗo oon ɓattitii mo, wi'i mo:

—Si a Ɓii Laamɗo, yamir kaaye ɗe laatoo
nyaamdu.
4 De Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neɗɗo
wuurdata. Ko neɗɗo wuurdata dey, wo e haala fuu
ka Laamɗo haali.»*
5 Caggal ɗuum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima
ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to ɓuri
toowde e suudu dewal mawndu,
6 wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu njippoɗaa e leydi.
Sabo ina winndaa: «Laamɗo yamiran maleyka'en
muuɗum njaɓɓe e juuɗe muɓɓen taa koyngal maa
fiyoo e hayre.»†
7 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamɗo,
Joomiraaɗo maa.»‡
8 Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde
sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja
muɓɓen,
9 wi'i mo:
—Mi hokkete ɗum ɗo fuu si a hippake, a sujidanii
kam.
10 Iisaa wi'i mo:
—Woɗɗam Seyɗaani! Sabo ina winndaa: «Wo
Laamɗo Joomiraaɗo maa kaanɗaa sujidande, kam
tan kaanɗaa rewude.»§
11 Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, ma-
leyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili (Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:6** Jabuura 91.11-12. ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16. § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13.

12 Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu
ndeen, o yeccii leydi Galili.
13 Ammaa o jooɗaaki Nasaraatu katin, de o
hoɗowi Kafarnahum wuro ɗakkiingo maayo ley
leydi Jabulon, kam e Naftali.
14 Ɗum waɗii faa haala ka annabi Esaaya haal-
noo kaan tabita nde wi'unoo:
15 «Leydi Jabulon e leydi Naftali
dow laawol jahoowol maayo manngo,
caggal Urdun,
ley leydi Galili,
joonnde yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en,
16 yimɓe wonɓe e nimre
nji'ii annoora mawɗo.
Wuurɓe e ley leydi niɓɓundi nimre maayde,
annoora yaynanii ɗum'en.»*
17 Gilla ndeen, Iisaa fuɗɗi waajaade ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu Laamɗo ɓadake.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe (Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)

18 Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i
sakiraaɓe ɗiɗo, Simon bi'eteeɗo Piyeer e sakiike
mum Andire. Iɓe paɗɗa fiiliiji maɓɓe ley maayo
ngoon. Wo ɓe nanngooɓe liyyi.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan on filotooɓe yimɓe.
20 Wakkati oon ɓe njoppi fiiliiji maɓɓe ɗiin, ɓe
njokki mo.
21 O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraaɓe ɗiɗo woɓɓe,
Yaakuuba e Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede. Kam'en e

* **4:16** Esaaya 8.23-9.1.

baaba muɓɓen Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina fiiliiji muɓɓen. O noddi ɗum'en.
22 Wakkati oon pay, ɓe njoppi laana kaan, ɓe njoppi baabiiɓe du, ɓe njokki mo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe
(Lukka 6.17-19)

23 Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waajoo e ley cuuɗi maɓɓe baajorɗi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo, imo danna sii nyawuuji e male fuu.
24 Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimɓe na ngadda nyawɓe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Woɓɓe wo wonduɓe e ginnaaji, woɓɓe jom'en dabidabiije, woɓɓe du wo jom'en ɓalli-mbaatuɗi. O danni ɗum'en.
25 Jamaa keewɗo sanne jokki mo. Wo ɓe yuuruɓe Galili e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

1 Iisaa yi'i jamaa keewɗo oon de yeeŋi dow waamnde, jooɗii. Taalibaaɓe muuɗum ɓeen ɓattitii ɗum.
2 O fuɗɗi waajaade ɓe, o wi'i:
3 —Barke woodanii annditinɓe yonkiiji muɓɓen ina lokkiɗi,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.
4 Barke woodanii suniiɓe,
sabo Laamɗo waaltinan ɓerɗe muɓɓen.
5 Barke woodanii leeyinkiniiɓe,

sabo kamɓe ndonata adunaaru.
6 Barke woodanii filotooɓe fonnditaare hono no
yolbuɓe e ɗomɗuɓe pilortoo neema,
sabo ɓe kaaran, ɓe ɗomɗitan.
7 Barke woodanii yurmotooɓe,
sabo Laamɗo yurmoto ɓe.
8 Barke woodanii laaɓuɓe ɓerɗe,
sabo ɓe nji'an Laamɗo.
9 Barke woodanii waddooɓe jam,
sabo ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo.
10 Barke woodanii torraaɓe saabe fonnditaare,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.
11 Barke woodanii on si yimɓe mbonkake on,
torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.
12 Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi
ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon
annabaaɓe artiiɓe on ɓeen torriraa.

Haala lamɗam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

13 —Onon, wo on lamɗam adunaaru ndu. Am-
maa si lamɗam selii lamsude, ɗume lamsinta ɗam
katin? Ɗam nafataa fay huunde! Ɗam faɗɗete
yaasin, yimɓe njaaɓa ɗam.
14 Wo on annoora adunaaru. Ngalluure
nyiɓaande dow waamnde waawaa suuɗaade.
15 Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa ɗum
kaakol. Ko waɗata dey, ɓilan ngal, ngal yaynana
gonɗo e suudu nduun fuu.
16 Hono noon annoora mooɗon haani yaynirde
yeeso yimɓe, faa nji'a golleeji lobbi ɗi ngaɗoton, de
njetta Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

17 —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje
Tawreeta naa haala annabaaɓe. Mi waraay faa mi
itta ɗum. Mi warii faa mi hiɓɓina ɗum.
18 Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi
ina keddii, fay toɓɓel maa masel tosataake ley
Tawreeta faa ɗum fuu ɗum tabita.
19 Ɗum le, boofuɗo ko ɓuri fuu famɗude e
jamirooje ɗeen, de janngini woɓɓe faa ngaɗa
noon, joomum laatoto ɓurɗo famɗude e laamu
Laamɗo. Ammaa neɗɗo fuu jokkuɗo Tawreeta
oon, de janngini woɓɓe ngaɗa noon, joomum laa-
toto mawɗo e laamu Laamɗo.
20 Sabo miɗo haalana on: si on ɓuraay janngi-
nooɓe Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on
naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

21 —On nanii maamiraaɓe meeɗen ɓeen
mbi'anooma: «Taa waɗu war-hoore, gaɗuɗo war-
hoore fuu ina haani sareede.»*
22 Miin kaa miɗo wi'a on: tikkanɗo sakiike
muuɗum fuu, ina haani sareede. Bi'uɗo sakiike
muuɗum wo cuubaaɗo fu, ina jeyi darneede yeeso
sariya laamu. Katin du, neɗɗo fuu biiɗo mo wo o
jiiɓiiɗo, ina haani naatude yiite jahannama.
23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngaɗa sadaka,
de miccitiɗaa wakkati oon sakiike maa ina joganii
maa ko metti,
24 njoppaa sadaka maa oon ɗoon, njahaa njaa-
fundurowaa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngar-
taa ngaɗaa sadaka maa oon.
25 Si a haɓii e goɗɗo, de oɗon njaada sariya
fu, karoɗaa ndewritaa e joomum fadde mooɗon

* **5:21** Wurtagol 20.13.

yottaade, taa o watte e juuɗe carotooɗo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de uddeɗaa e kasu.
26 Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yoɓaay ko ndeweteɗaa ɗuum faa laaɓi.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma: «Taa waɗu jeenu!»†
28 Miin kaa miɗo wi'a on: yeewruɗo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley ɓernde mum.
29 Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, paɗɗaa nde to woɗɗi! Ceedaa e tergal maa gootal ɓuri moyyande ma diina ɓanndu maa nduun fuu faɗɗee e jahannama.
30 Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paɗɗaa ngo to woɗɗi: ceedaa e tergal maa gootal ɓuri moyyande ma diina ɓanndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal
(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

31 —Wi'anooma katin: «Ceeruɗo deekum fuu, hokka ɗum talkuru ceergal.»‡
32 Miin kaa miɗo wi'a on: neɗɗo fuu ceeruɗo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o ɓaŋowaama, gorko ceeruɗo mo oon waɗii mo jeenoowo. Neɗɗo fuu ɓaŋuɗo debbo ceeraaɗo, kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maamiraaɓe meeɗen mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraaɗo.»§

---

† **5:27** Wurtagol 20.14. ‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1. § **5:33** Limooje 30.3.

34 Miin kaa miɗo wi'a on: taa kunoɗon fey. Taa
kunoroɗon kammu, sabo wo jooɗorgal Laamɗo.
35 Taa kunoroɗon leydi, sabo wo njaaɓirdi
koyɗe makko, naa Urusaliima, sabo wo ngalluure
Kaananke mawɗo.
36 Taa kunoroɗaa hoore maa, sabo a waawaa
rawninde naa ɓawlinde fay leeɓol mayre gootol.
37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii ɗuum
fuu, wo to Bonɗo oon yuuri.

Haala yomnitagol
(Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte
yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»*
39 Miin kaa miɗo wi'a on: taa njomnitee gaɗuɗo
on ko boni. Si goɗɗo feenyii ma gere nyaamo fu,
acca ɗum feenya gere nano oon du.
40 Si goɗɗo wullake ma faa teeta forgo maa, accu
ɗum yaada e saaya maa jaangol du.
41 Si goɗɗo tilsinanii ma ronndaade donngal
yaadu kilomeetere, ronnda ngal yaadu kilooji ɗiɗi.
42 Si goɗɗo ŋaarake ma, hokku ɗum. Si goɗɗo wi'ii
mbuyoɗaa ɗum fu, taa salana ɗum.

Haala yiɗugol wayɓe
(Lukka 6.27-28, 32-36)

43 —On nanii wi'anooma: «Njiɗaa gondo maa,
mbanyaa ganyo ma.»
44 Miin kaa miɗo wi'a on: njiɗee wayɓe on,
ndu'anoɗon torrooɓe on.
45 Worrude hono noon hollata wo on ɓiɓɓe
Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli. Sabo no
o fuɗinirta naange makko dow bonɓe, noon du o

* **5:38** Wurtagol 21.24, Lewinkooɓe 24.20.

fuɗinirta nge dow moyyuɓe. No o tomnirta dow fonnditiiɓe, noon du o tomnirta dow oonyiiɓe.
46 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton, mbarjaari ndiye keɓoton? Fay nanngooɓe lampo ɓeen du ina ngaɗira noon!
47 Si sakiraaɓe mooɗon tan njowtoton, ɗume senndi on e woɓɓe? Fay heeferɓe ɓeen ina ngaɗira noon!
48 Ndelle, laatoɗon hiɓɓuɓe, hono no Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon hiɓɓiri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaaɓe

1 —Tinnee taa ngaɗiron golleeji mooɗon lobbi faa yimɓe nji'a on. Si on ngaɗii ɗum fu, on keɓataa mbarjaari to Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon.
2 Ndelle, si aɗa itta jakka, taa feeka faa yimɓe nji'e. Wo hono noon munaafiki'en ɓeen ngaɗata ley cuuɗi baajorɗi e dow laabi faa yimɓe mana ɗum'en. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
3 Aan kaa, si aɗa itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa waɗata.
4 Ndeen jakka maa oon laatoto ko suuɗii, de Baabiraaɗo maa ji'oowo ko suuɗii oon yoɓe.

Haala du'aare
(Lukka 11.2-4)

5 —Si oɗon ndu'oo, taa ngaɗon no munaafiki'en ni. Kamɓe, iɓe njiɗi daraade ley cuuɗi baajorɗi e hakkunde to laabi kawrata, de ɓe ngaɗa du'aare yalla yimɓe fuu ina nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.

6 Onon kaa, nde ndu'otoɗon fuu, naaton ley
cuuɗi mon, ommbon dammbugal, de ŋaaroɗon
Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon
ji'oowo ko suuɗii oon, yoɓan on.
7 Si oɗon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji ɓoli ɗi
ngalaa nafaa hono no yimɓe ɓe anndaa Laamɗo
ɓeen ngaɗata ni. Iɓe miilii Laamɗo jaabanto ɓe si
ɓe kebbinii haala.
8 Taa nyemmbitee ɓe, sabo Baaba mooɗon ina
anndi ko kaajaɗon gilla on nyaagaaki ɗum.
9 Onon le, inan no ndu'ortoɗon:
Baaba amin gonɗo dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.
10 Laamu maa wara.
Muuyɗe maa ngaɗee dow leydi ɗo hono no
ngaɗirtee dow kammuuli ni.
11 Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.
12 Njaafonoɗaa min hakkeeji amin,
hono no min njaafortoo waɗooɓe min hak-
keeji ni.
13 Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e Bonɗo oon.
[Sabo laamu e baawɗe e teddeengal ina ngoodani
maa faa abada. Aamiina.]*
14 Ndelle, si on njaafake waɗooɓe on hakkeeji,
Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon du
yaafoto on.
15 Ammaa si on njaafataako toonyiiɓe on, Baaba
mooɗon oon du yaafataako hakkeeji mooɗon.

Haala suumayeere

---

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

16 —Si on cuumake, taa njurminkinee hono mu-
naafiki'en ɓeen: ɓe ɓalinto, yalla yimɓe fuu ina
anndita ɓe suumiiɓe. Goonga kaalanammi on: ɓe
keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
17 Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa,
culmaa yeeso maa,
18 taa paamina yimɓe a cuumiiɗo. Baaba maaɗa
gonɗo ley suuraare oon tan anndata. Woodi du
Baaba maa ji'oowo ko ngaɗuɗaa e suuraare oon,
yoɓete.

Haala jawdi dow kammu
(Lukka 12.33-34)

19 —Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru,
ɗo mooyu e puundi mbonnata, ɗo wuyɓe kelata
gampuuje de mbujja.
20 Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, ɗo fay
huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi,
ɗo wuyɓe kelataa gampuuje sakko mbujja.
21 Sabo ɗo jawdi maa woni fuu, ɗoon ɓernde
maa du wonata.

Haala annoora e nimre
(Lukka 11.34-36)

22 —Gite ngoni lampal ɓanndu. Si gite maa ina
mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora.
23 Ammaa si ɗe mbooɗaa, ɓanndu maa fuu hee-
wan nimre. Ndelle, si ko hokkata ɓanndu maa
annoora ɗuum laatake nimre fu, nimre ndeen na
tekki koy!

Haala filaade laamu Laamɗo
(Lukka 16.13, 12.22-31)

24 —Fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe
ɗiɗo, sabo joomum wanyan gooto, de yiɗa ked-
diiɗo oon, maa du nanngunduran e gooto, de
yawa keddiiɗo oon. On mbaawaa gollande
Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.
25 Ɗum le, miɗo wi'a on: taa kaɓɓu-ko'u wona e
mooɗon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton
e ko njaroton. Taa ɓalli mooɗon du kaɓɓu on
ko'e e ko ɓornotoɗon. Sabo nguurndam ina ɓuri
nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal, naa wanaa?
26 Ndaaree pooli piirooji ɗi: ɗi aawataa, ɗi
tayataa, ɗi ndesataa faa'e, ammaa Baaba mooɗon
gonɗo dow kammuuli oon ina nyaamna ɗi. Onon
le, wanaa oɗon ɓuri pooli teddude to woɗɗi?
27 Moy e mooɗon waawi ɓeydude balɗe
muuɗum fay nyalooma gooto saabe ko haɓɓi
ɗum hoore?
28 Ko waɗi de kolte na kaɓɓi on ko'e? Ndaaree
pinndiiji ladde no ɗi mawnirta: ɗi ngollataa, ɗi
mottataa.
29 Miɗo haalana on: fay Suleymaana e darja
muuɗum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.
30 Si Laamɗo ina holtinira noon huɗo taweteeko
ley ladde hannden, faɗɗeteeko e yiite jaango,
wanaa o holtinan on faa ɓura noon, onon famɗuɓe
hoolaare!
31 Ndelle, taa ko'e mon kaɓɓoo faa mbi'on:
«Ɗume nyaameten? Ɗume njareten? Ɗume
ɓornotoɗen?»
32 Sabo kulle ɗee fuu wo ko yimɓe ɓe anndaa
Laamɗo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gonɗo dow
kammuuli oon ina anndi ɗum fuu iɗum tilsani on.
33 Ndelle, piloɗon laamu Laamɗo tafon, kam e
fonnditaare muuɗum. Ndeen ko heddii ɗuum fuu,

on ɓeydante ɗum.
34 Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango
du wardan e ko muuɗum. Nyannde fuu, donngal
muuɗum ina heya ɗum.

7

Haala feloore
(Lukka 6.37-38, 41-42)

1 —Taa kiitee, on kiitataake.
2 Sabo no kiitortoɗon woɓɓe, noon onon du ki-
itorteɗon. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo ɗuum
etiranteɗon.
3 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol ley yitere sakiike
maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley
yitere maa ndeen?
4 Noy mbaawruɗaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike,
accu mi ittane kuɗol gonngol e yitere maa ngol»,
de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?
5 Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa
ngaal tafon. Ndeen jiiɗe maa laaɓan, faa keɓaa
ittaa kuɗol gonngol e yitere sakiike maa ngool.
6 Taa kokkee dawaaɗi ko senii, sabo ɗi njeccoto,
ɗi ŋata on. Taa cankitee kaaye mooɗon dime yeeso
girooji, sabo ɗi njaaɓan ɗe.

No Laamɗo hokkirta ŋaariiɗo ɗum
(Lukka 11.9-13)

7 —Ŋaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee,
on omtante.
8 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan. Piliiɗo fuu yiitan.
Calminɗo fuu omtante.
9 Moy e mooɗon hokkata ɓiyum hayre si ŋaarake
ɗum buuru?
10 Naa ŋaaroo ɗum liingu de hokka ɗum mboddi?

11 No mbonirɗon ni fuu, oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sakko Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon. Imo hokka ŋaariiɗo mo
fuu ko moyyi.
12 Ndelle, ley huunde fuu, ngaɗanee woɓɓe ko
njiddon ɓe ngaɗana on. Sabo ɗum pay woni
ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗeen
njamiri.

Haala dammbugal paaɗungal
(Lukka 13.24)

13 —Naatiree dammbugal paaɗungal! Sabo
dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol
muuɗum ngool ina hoyi, jokkooɓe ngol ɓeen du
ina keewi.
14 Ammaa dammbugal naatirgal nguurndam
ngaal ina faaɗi, laawol muuɗum ngool ina ɓillii,
yiitooɓe ɗum du wo seeɗa.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum
(Lukka 6.43-44)

15 —Tinnee e annabaaɓe fewreeɓe. Si ɓe ngarii to
mooɗon fu, iɓe nga'i hono baali, de si goonga, wo
ɓe cuuli jolbuɗi.
16 Golle maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki
annditirtee ɓiɓɓe muuɗum ni. Cabiije ɓorataake e
ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere.
17 Lekki lobbi fuu, wo ɓiɓɓe lobbuɓe rimata, de
lekki mbonki kaa, wo ɓiɓɓe bonɓe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe,
woodi du lekki mbonki waawataa rimude ɓiɓɓe
lobbuɓe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe soppete,
faddee e yiite.
20 Ndelle, golle maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaaɓe fewreeɓe carirtee (Lukka 13.25-27)

21 —Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam»
ɓeen fuu naatata e laamu Laamɗo. Ammaa wo
waɗooɓe muuyɗe Baaba am gonɗo dow kammuuli
oon, ɓeen ngoni naatooɓe.
22 Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam:
«Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min
mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri
ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngaɗiri
kaayeefiiji keewɗi naa?»
23 Ndeen mbi'ammi ɓe: «Abada mi anndaano on.
Mboɗɗee kam, onon waɗooɓe ko boni!»

Haala suudu joyyinaandu dow hayre (Lukka 6.47-49)

24 —Ndelle, neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗi
de jokki ɗi, nanndan e jom hakkillo nyiɓuɗo suudu
muuɗum dow hayre.
25 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi
mbifi e mayru. Ɗum fuu ndu saamaay, sabo ndu
joyyinaama dow hayre.
26 Ammaa neɗɗo fuu kettindiiɗo haalaaji am ɗi
de jokkaay ɗi, ina nanndi e mo walaa hakkillo,
nyiɓuɗo suudu muuɗum dow njaareendi.
27 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɗi
mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.
28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji ɗiin ndeen,
jama'aaje ɗeen kaaynaama sanne e waaju makko
oon.
29 Sabo o waajorake ɓe no jom baawɗe ni, wanaa
hono jannginooɓe maɓɓe Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppinɗo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde ndeen ɗuum, jamaa
keewɗo jokki ɗum.
2 Wakkati oon, gorko ceppinɗo ɓattitii ɗum, hip-
pii yeeso muuɗum, wi'i:
—Joomam, si a muuyii fu, aɗa waawi dannude
kam faa mi laaɓa.
3 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu.
Wakkati oon pay, gorko oon daɗi ceppam
muuɗum, laaɓi.
4 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i mo:
—Tinna taa kaalanaa ɗum fay gooto. Ammaa
yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗaa sadaka
mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiiɓe
(Lukka 7.1-10)

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen,
hooreejo sordaasiiɓe ɓattitii ɗum, ŋaarii ɗum
mballa, wi'i:
6 —Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu,
sellaa faa junngo e koyngal fuu ɓantataako. Imo
torrii sanne!
7 Iisaa wi'i mo:
—Mi waran, mi dannowa mo.
8 Ammaa hooreejo sordaasiiɓe oon jaabii, wi'i:
—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley
suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan,
golloowo am oon daɗan.
9 Miin e hoore am, wo mi dawranaaɗo, de miɗo
dawrana sordaasiiɓe du. Si mi wi'ii gooto maɓɓe

yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goɗɗo wara, waran. Si mi wi'ii maccuɗo am waɗa huunde, waɗan.
10 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, ɗum haaynii ɗum sanne, wi'i jokkuɓe ɗum ɓeen:
—Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goonɗinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto.
11 Miɗo haalana on, heewɓe yuuran lettugal e gorgal, njooɗodoo e Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe nyaamda ley laamu Laamɗo.
12 Ammaa haannooɓe naatude laamu ɓeen, paɗɗete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.
13 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiiɓe oon:
—Hootu. Ɗum laatane hono no ngoonɗinirɗaa ni.
Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiiɓe oon daɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe (Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaaɗo.
15 Iisaa meemi junngo makko, de o daɗi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.
16 Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimɓe heewɓe ɓe ginnaaji ngoni e muɓɓen. Konngol makko tan o riiwri ɗi, o danni nyawɓe ɓeen fuu.
17 Ɗum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:
«O ittii tampiriiji meeɗen,
o ronndake nyawuuji meeɗen.»*

* **8:17** Esaaya 53.4.

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa
(Lukka 9.57-62)

18 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina fiilii ɗum
ndeen, yamiri ɓe peyyita maayo ngoon.
19 Jannginoowo Tawreeta gooto ɓattii, wi'i mo:
—Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.
20 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii gayɗe, pooli du ina njogii
cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo walaa fay nokku ɗo
fukkina hoore muuɗum fowta.
21 Goɗɗo, jeyaaɗo e taalibaaɓe ɓeen, wi'i mo:
—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am
tafon.
22 O jaabii oon, o wi'i:
—Jokkam, accu maayɓe uwa maayɓe muɓɓen.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu
(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

23 Ndeen Iisaa naati laana, taalibaaɓe muuɗum
njokki ɗum.
24 Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu
mawndu dow maayo ngoon faa bempeyye ina
udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓeen ɓattii mo, pindini mo, iɓe
mbi'a:
—Joomii amin, dannu min! Inani miɗen kalka!
26 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi de kulɗon? Onon famɗuɓe hoolaare!
Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e
bempeyye maayo ɗeen e semmbe. Ɗum fuu ɗum
deyyinii siw!
27 Ɗum haaynii taalibaaɓe ɓeen! Iɓe mbi'a:

---

† **8:20** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

—Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina ɗowtanoo ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji (Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

28 Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimɓe Gadara. Ɗoon worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji njalti ley caabeeje, kawri e makko. Iɓe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.

29 Ɓe keddii iɓe nduka iɓe mbi'a:

—Ɓii Laamɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude min? Yalla a warii ɗo faa torraa min, gilla wakkati podaaɗo oon yottaaki naa?

30 Coggal girooji manngal ina dura ɗakkol ɗoon.

31 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo, mbi'i:

—Si riiwude min njiɗɗaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

32 O wi'i ɗi:

—Njehee!

Ginnaaji ɗiin njalti, naatowi e girooji ɗiin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.

33 Durooɓe ɓeen ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko waɗi ɗuum fuu e kabaaru wondunooɓe e ginnaaji ɓeen du.

34 Wakkati oon, yimɓe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe nyaagii mo o yalta leydi maɓɓe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo ɓanndu waatundu (Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

1 Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muuɗum.

2 Yimɓe ngaddani ɗum gorko mo ɓanndu
waatundu ina fukkinaa e daɗɗo. Nde o yi'unoo
goonɗinal maɓɓe ngaal fu, o wi'i mo ɓanndu
waatundu oon:
—Ɓinngel am, sellin ɓernde maa. Hakkeeji maa
njaafaama.
3 Wakkati oon, jannginooɓe Tawreeta yogaaɓe
miilii e ko'e muɓɓen: «Gorko o ina mbonkoo
Laamɗo!»
4 Iisaa faami miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Ɓume waɗi de oɗon miiloo miilooji bonɗi ɗi e
ɓerɗe mooɗon?
5 Ɓume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude hakkeeji
makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?
6 Ammaa, faa mi faamina on Ɓii Neɗɗo ina jogii
baawɗe yaafaade hakkeeji ley adunaaru ndu...
Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oon ummii, hooti suudu muuɗum.
8 Nde jama'aaje ɗeen njiinoo ɗum ndeen, kuli,
ina njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-Aadama
baawɗe gaaɗe nii ɗe.

No Iisaa noddiri Matta jokka ɗum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)

9 Iisaa dilli ɗoon. E ley yaadu muuɗum, yi'i
gorko bi'eteeɗo Matta ina jooɗii e suudu to lampo
nanngetee. O wi'i ɗum:
—Jokkam.
Matta ummii, jokki mo.
10 Caggal ɗuum, imo nyaama ley suudu Matta.
Nanngooɓe lampo heewɓe e luttuɓe woɓɓe ngari
njooɗii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaɓe
makko.

11 Farisa'en ɓeen nji'i ɗum, de na mbi'a taal-
ibaaɓe makko ɓeen:
—Ɗume waɗi de moodibbo mooɗon ina
nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?
12 Iisaa nani ɗum, wi'i ɓe:
—Wanaa celluɗo haajaa cawroowo. Wo nyawɗo
haajaa cawroowo.
13 Njehee, ekitee ko Dewtere Laamɗo wi'i:
«Wo yurmeende njiɗumi,
wanaa sadaka duppeteeɗo.»*
Sabo mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe
ngarumi noddude.

Haala suumayeere
(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

14 Wakkati oon, taalibaaɓe Yaayaa ngari to Iisaa,
yami ɗum:
—Ko waɗi de minen e Farisa'en miɗen cuumoo,
de taalibaaɓe maa ɓeen kaa cuumataako?
15 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi sunaade si
ɓaŋuɗo ina wondi e muɓɓen naa? Ammaa
nyalaaɗe ngaran ɗe ɓaŋuɗo oon ittetee hakkunde
maɓɓe. E balɗe ɗeen, ɓe cuumoto.
16 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal
kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen fooɗan kad-
dungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool ɓeydoo.
17 Katin du cabijam kesam loowataake e
sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗuum waɗii, sumalleeji
ɗiin pusan, cabijam ɗam rufa, de sumalleeji ɗiin
mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi
loowetee, faa ɗum fuu ɗum reenoo.

---

* **9:13** Hoseya 6.6.

No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo (Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)

18 Nde Iisaa haalannoo ɗum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muuɗum, wi'i:

—Ɓiyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

19 Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaaɓe muuɗum.

20 E ley yaadu maɓɓe, debbo gooto mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi, yuuri gaɗa Iisaa, meemi kommbol saaya muuɗum.

21 O waɗii noon sabo o miilake e ɓernde makko: «Si mi heɓii fay meemude saaya makko tan, mi daɗan.»

22 Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin ɓernde maa. Goonɗinal maa dannii ma.

Wakkati oon pay, debbo oon daɗi.

23 Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufooɓe cereeli wonɓe to maayɗo toon e yimɓe heewɓe woyooɓe.

24 O wi'i ɗum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo ɗaani tan.

De yimɓe ɓeen njalnorii mo.

25 Nde ɓe njaltinanoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.

26 Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗo

27 Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumɓe ɗiɗo njokki ɗum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!
28 Nde o naatunoo suudu fu, wumɓe ɓeen ngari
to makko. O yami ɗum'en, o wi'i:
—Oɗon ngoondini miɗo waawi wallude on naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, miɗen ngoondini.
29 Wakkati oon, o meemi gite maɓɓe, o wi'i:
—Ɗum laatanoo on hono no ngoondinirɗon
noon.
30 Wakkati oon fu, ɓe mbumti. O gongini ɓe, o
wi'i ɓe:
—Taa kaalanee ɗum fay gooto.
31 Ammaa ɓe njehi ɓe caakowi kabaaru Iisaa e
leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Wakkati mo wumtinaaɓe ɓeen ndillannoo
oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru
muumɗini.
33 O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon
fuɗɗi haalude. Ɗum haaynii jama'aaje ɗeen fuu,
ina mbi'a:
—Hono ɗum yi'aaka e Israa'iila abada!
34 Ammaa Farisa'en wonɓe ɗoon mbi'i:
—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawɗe
riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe nanaay waaju

35 Iisaa ina yiiltoo e galluuje e gure fuu, ina
waajoo e ley cuuɗi baajorɗi, ina gooyna Kabaaru
Lobbo dow laamu Laamɗo. Imo danna nyawuuji
e male fuu.
36 Ko o yi'i yimɓe ɓeen ɗuum, o yurmii ɗum'en
sanne, sabo wo tampuɓe, ɓilliiɓe hono baali ɗi
ngalaa duroowo.

37 Wakkati oon, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Gese ɓenndude ina keewi, ammaa tayooɓe keewaa.
38 Ndelle, ŋaaree Jom tayri nulda tayooɓe ley gese
muudum deen.

10

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e dido
(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muudum sappo e dido
ɓeen, hokki dum'en baawde riiwude ginnaaji e
dannude sii nyawuuji e male fuu.
2 Inan inde nulaaɓe sappo e dido ɓeen: arano
maɓɓe wo Simon bi'eteedo Piyeer e Andire
minyum, Yaakuuba ɓii Jebede e Yuhanna
minyum,
3 Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo
lampo oon, Yaakuuba ɓii Alfaa, kam e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda
Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muudum sappo e dido ɓeen
(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

5 Iisaa nuli ɓe sappo e dido, wi'i ɓe:
—Taa njehee to yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe. Katin du taa naatee galluuje
Samariya.
6 Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatiiɓe
hono baali majjudi.
7 To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu
Laamdo ɓadake!»
8 Ndannon nyawɓe, ummintinon maayɓe, ndan-
non seppinɓe, ndiiwon ginnaaji. On keɓirii

moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.
9 Taa kooyee kaŋŋe naa cardi naa buudi ley jiibaaji moodon.
10 Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.

11 Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, pilodon beero lobbo, woodi keddodon to beero mon doon faa nde ndilloton.
12 Si odon naata ley galle, calminon.
13 Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam moodon wonda e mayru. Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam moodon warta to moodon.
14 Si ina woodi galle naa wuro do on njaɓɓaaka naa on kettindanaaka fu, njalton to maɓɓe, piddon sollaare maɓɓe wonnde e koyde mon.
15 Goonga kaalanammi on: nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo galluuje Sodoma e Gomoora bonde.*

Haala torraaji garooji
(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

16 —Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du.
17 Tinnodon e yimɓe ɓeen, sabo ɓe njaaran on to carorde, ɓe piyan on dorri ley cuudi maɓɓe baajordi.

---

* **10:15** Sodoma e Gomoora wo galluuje didi de Laamdo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

18 On njaarete yeeso sarotooɓe e kaanankooɓe
saabe am, faa laatanoɗon kam seedeeɓe yeeso
muɓɓen e yeeso lenyi ɗi nganaa Alhuudiya'en ɗiin.
19 Si on ndarnaama e sarorde, taa
mbemmbeɗon no kaaldoton naa ko kaaloton.
Sabo on kokkete haalaaji ɗi kaanɗon haalude
wakkati oon.
20 Ko kaaloton ɗuum yuurataa e mooɗon, am-
maa wo Ruuhu Baaba mooɗon oon haalata ley
mooɗon.
21 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baaba
du hokkitiran ɓiyum. Ɓiɓɓe ummanto saaraaɓe
muɓɓen, ngaɗa faa ɓe mbaree.
22 Yimɓe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa
tinnitiiɗo faa yottii timmoode fu, kam hisintee.
23 Si on torraama e wuro wooto, ndogganee
wonngo. Miɗo haalana on goonga: on timmintaa
gure Israa'iila ɗeen fuu faa ɗo Ɓii Neɗɗo warti.
24 Taalibbo ɓuraa moodibbom, maccuɗo du
ɓuraa joomum.
25 Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom,
maccuɗo du laatoo hono joomum. Si ɓe inndirii
kam, miin jom wuro «Beeljebul mawɗo ginnaaji»
fu, tilay ɓe inndiran on, onon yimɓe wuro du noon.

Haala kulol Laamɗo
(Lukka 12.2-7)

26 —Ndelle, taa kulee yimɓe. Walaa fuu ko suddii
ko sudditataake, walaa ko suuɗii ko ɓangintaake.
27 Ko kaalanammi on e nimre ɗuum, kaaltee
ɗum e annoora. Ko nyo'anteɗon ɗuum, ngooynee
ɗum faa dow cuuɗi.
28 Taa kulee warooɓe ɓanndu, de mbaawanaa
yonkiiji. Wo Laamɗo kaanɗon hulude. Kam woni

baawɗo halkude ɓanndu e yonki fuu ley jahannama.
29 Wanaa pooloy ɗiɗoy ina coottee mbuuɗu
ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel
e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyɗe
Baaba mooɗon oon.
30 Wooɗi onon, fay leeɓi ko'e mon fuu wo li-
maaɗi.
31 Ndelle, taa kulee, sabo onon le, oɗon ɓuri pooli
keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe (Lukka 12.8-9)

32 Neɗɗo fuu jaɓanɗo kam yeeso yimɓe, miin
du, mi jaɓan ɗum yeeso Baaba am gonɗo dow
kammuuli oon.
33 Ammaa caliiɗo kam yeeso yimɓe fuu, miin
du, mi saloto ɗum yeeso Baaba am gonɗo dow
kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe (Lukka 12.51-53, 14.26-27)

34 —Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi
wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi.
35 Mi warii faa mi sennda ɓiɗɗo gorko e bam-
mum, ɓiɗɗo debbo e inna mum, debbo ɓaŋaaɗo e
esum debbo.
36 Koreeji neɗɗo laatoto wayɓe ɗum.
37 Korsinɗo inna mum naa bammum faa ɓuri
kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsinɗo
ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa
laataade taalibbo am.
38 Mo wakkaaki leggal muuɗum palaangal de
jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.†

† **10:38** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

39 Piliiɗo heɓtude yonki muuɗum fuu, mursan
ki, ammaa mursuɗo ki saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari
(Marku 9.41, Lukka 10.16)

40 —Jaɓɓiiɗo on fuu jaɓɓake kam, jaɓɓiiɗo kam
fuu jaɓɓake Nulɗo kam oon du.
41 Jaɓɓiiɗo annabaajo saabe o annabaajo fuu,
heɓan mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin.
Jaɓɓiiɗo neɗɗo ponnditiiɗo saabe o ponnditiiɗo
fuu, heɓan mbarjaari ndi ponnditiiɗo fodanaa
ndiin.
42 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu kokkuɗo
ɓurɗo famɗude e taalibaaɓe am fay horde-loonde
ndiyam peewɗam saabe wo o taalibaajo am fu,
waasataa heɓude mbarjaari muuɗum.

11

1 Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaaɓe muuɗum
sappo e ɗiɗo ndeen, dilli ɗoon, yehi jannginoyde e
waajowaade ley galluuje piiliiɗe ɗoon ɗeen.

No Yaayaa nuliri taalibaaɓe muuɗum to Iisaa
(Lukka 7.18-35)

2 Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasi-
ihu gollata, de o nuli taalibaaɓe makko ɓeen to
muuɗum.
3 Ɓe njehi ɓe lamndii ɗum:
—Yalla aan woni kaanɗo warude oon, naa min
ndooman goɗɗo?
4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nanɗon e ko
njiiɗon:
5 wumɓe ina mbumta, bonnguuɓe ina njaha e
koyɗe muɓɓen, seppinɓe ina cellinee, faaɗuɓe ina

paaɗita, maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du ina
kaalanee Kabaaru Lobbo.
6 Barke woodanii mo yoppaay goonɗinde kam.
7 Nde nulaaɓe Yaayaa ɓeen ndillannoo ndeen,
Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i
ɗum'en:
—Ko njaaɗon ley ladde ɗuum, wo faa
ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko henndu
dimmbata naa?
8 Ndelle, ɗume njaaɗon faa ndaarowon? Gorko
nyaayoowo naa? Si goonga, nyaayooɓe wo ley
galleeji kaanankooɓe tawetee.
9 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon? Annabaajo naa?
Goonga! Miɗo haalana on, imo ɓuri annabaajo.
10 Kanko woni mo Laamɗo haali kabaaru
muuɗum ley Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laa-
wol.»*
11 Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay
ɓurɗo Yaayaa lootoowo lootagal batisima† oon.
Tawi le, ɓurɗo famɗude ley laamu Laamɗo oon na
ɓuri mo teddude.
12 Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuɗɗi
waajaade, laamu Laamɗo ina fooɗoroo yeeso, de
laawol muuɗum na tiiɗi. Nyannguɓe du na kabda
e maggu.‡
13 Tawreeta Muusaa e annabaaɓe fuu cappake
laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa.

---

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. ‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: Yimɓe na kaɓa dow laamu Laamɗo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.

14 Si oɗon njaɓa haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi
Iliyaasa mo garol muuɗum sappaa oon.
15 Jom nowru fuu nana.
16 Ɓume mbaawumi nanndinde yimɓe jamaanu
o? Iɓe nanndi e sukaaɓe jooɗiiɓe e taliyaaje luumo,
na nodda yigiraaɓe muɓɓen, na mbi'a:
17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumotooɗo, yarataa
doro, de yimɓe na mbi'a wo gonduɗo e ginnaaru.
19 Ɓii Neɗɗo du warii ina nyaama, ina yara, de
yimɓe na mbi'a: «Ndaar neɗɗo o, kakkilanɗo nyaa-
mude e yarude tan, yigoo nanngooɓe lampo e
luttuɓe woɓɓe!» Ammaa ko hakkillo Laamɗo gol-
lata ɗuum ina holla wo ngo goonga.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude (Lukka 10.13-15)

20 Caggal ɗuum, Iisaa fuɗɗi felude gure ɗe o
ɓuri waɗude kaayeefiiji e ley muɓɓen ɗeen, sabo
wonɓe ley gure ɗeen tuubaay. O wi'i:
21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone
woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeefiiji
gaɗanooɗi e ley mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus
e Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino
law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji, ɓe
njooɗakeno ley ndoondi faa ɓe kolla ɓe tuubii.
22 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: nyannde darngal,
jukkungo mooɗon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoon
bonde.
23 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo a toownete
faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley

maayɓe. Sabo si kaayeefiiji gaɗanoodi e ley maaɗa ɗiin ngaɗanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotono faa joonin.

24 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon ɓuran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa noddiri yimɓe faa keɓa powtiri (Lukka 10.21-22)

25 Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle ɗe jom'en hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginanɗaa ɗe cukaloy.

26 Ayyo, noon jaati Baaba, sabo ɗum weli maa.

27 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo, e mo Ɓiɗɗo oon muuyi ɓanginande.

28 Onon tampuɓe, ronndiiɓe doŋle tedduɗe, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on.

29 Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi ɗowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiiɗo jom ɓernde leeyunde, yonkiiji moodon keɓan powtiri.

30 Sabo ko njamirammi on ɗuum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende (Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

1 Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaaɓe

makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina
yakka.
2 Nde Farisa'en ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, ina
mbi'a mo:
—Ndaaru, taalibaaɓe maa ɓeen ina ngolla ko
haɗaa golleede nyalaande fowteteende!
3 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yol-
bunoo, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
4 O naati e ley hukum ceniiɗo, kanko e yaadi-
raaɓe makko, de ɓe nyaami buuru cakkaaɗo.
Woodi, ɓe ngalaano laawol nyaamude ɗum, al-
maami'en tan njeyi nyaamude ɗum.
5 Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta
Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal
mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa?
Iɓe lutta yamiroore nyannde ndeen, de ɗum
felataa ɓe.
6 Miɗo wi'a on: ko ɓuri suudu dewal mawndu
ina ɗo.
7 Si on paamiino ko haala Laamɗo ka fiirtata:
«Yurmeende njiɗumi, wanaa sadaka duppeteeɗo»,
on carataakono laaɓuɓe ɓe.
8 Sabo Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo (Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

9 Iisaa dilli ɗoon, naatowi suudu maɓɓe waa-
jordu.
10 Gorko mo junngo waanngo ina woni ɗoon.
Wonɓe ɗoon ɓeen ina piloo ko pelira Iisaa, de ɓe
yami ɗum:
—Yalla dannude goɗɗo nyannde fowteteende
haɗaaka naa?

11 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?

12 Odon anndi nedɗo ina ɓuri mbaalu ɗo woɗɗi! Ndelle, ina daganii waɗande nedɗo ko woodi nyannde fowteteende.

13 Caggal ɗuum, o wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo daɗi faa ngo warti hono no heddiingo ngoon noon.

14 Farisa'en ɓeen njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suɓorii golloowo muuɗum Iisaa

15 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, dilli nokku oon, de yimɓe heewɓe njokki mo. O danni nyawɓe ley muɓɓen fuu,

16 o sappani ɗum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.

17 Ɗum waɗi faa ko annabi Esaaya haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:

18 «Inan golloowo am mo cuɓiimi.
Miɗo horsini mo,
Imo wela ɓernde am.
Mi jippinan Ruuhu am dow makko,
o gooynanan lenyi laawol fonnditaare.

19 O waɗataa kalala, o dukataa.
Daande makko nanataake dow laabi.

20 O helataa fay yommbal oonyiingal,
o nyifataa fay lampal ngal fooyre muuɗum famɗi
faa ɗo o hokki fonnditaare jaalagol.

21 Lenyi ɗiin fuu njowan jikke muɓɓen dow
makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

22 Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumɗini
waddaa to Iisaa, de danni ɗum faa na haala, na
yi'a.
23 Ɗum haaynii jama'aaje ɗeen fuu, de keddii ina
mbi'a:
—Ɗum le, wo taan Daawda oon woni ɗo naa?
24 Ammaa nde Farisa'en ɓeen nannoo ɗum
ndeen, mbi'i:
—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawɗe
Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata ɗi.
25 Iisaa na anndi miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan. Katin
du, si wuro naa galle feccake ina haɓa fu, hed-
dataako.
26 Si Seyɗaani riiwii ginnaaji muuɗum, feccii
hoore mum. Ndelle, noy laamu muuɗum heddor-
too?
27 Si tawii miin miɗo riiwra ginnaaji e baawɗe
Beeljebul, jokkuɓe on ɓeen le, wo e baawɗe moy
ndiiwrata ɗi? Ndelle golleeji maɓɓe jaati ina kolla
on ngaldaa e goonga!
28 Ammaa si Ruuhu Laamɗo ndiiwrammi gin-
naaji, ɗum ina holla laamu Laamɗo warii to
mooɗon.
29 Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom
semmbe faa teeta jawdi muuɗum, sanaa artoo

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

haɓɓa joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muuɗum.

30 Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

31 Saabe ɗuum, miɗo wi'a on: yimɓe ina mbaawi yaafeede hakkeeji muɓɓen e mbonkaaji muɓɓen fuu. Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo fu yaafataake.

32 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e dow Ɓii Neɗɗo, ina waawi yaafeede. Ammaa neɗɗo fuu kaalɗo ko boni dow Ruuhu Ceniiɗo, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

No lekki annditirtee ɓiɓɓe muuɗum (Lukka 6.43-45)

33 —Si lekki na wooɗi fu, ɓiɓɓe muuɗum mbooɗan. Si lekki wooɗaa du, ɓiɓɓe muuɗum mbooɗataa. Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe mum annditirtee.

34 Onon ɓiɓɓe bolle! Noy mbaawirton haalude ko wooɗi tawee on bonɓe? Sabo ko heewi e ley ɓernde fu, wo ɗuum hunnduko wurtinta.

35 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo du, ko boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta.

36 Miɗo wi'a on: nyannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliiɗi ɗi kaalnoo fuu.

37 Sabo e haalaaji maaɗa carirteɗaa wo a ponnditiiɗo maa a jukketeeɗo.

No Farisa'en pilorii maande (Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)

38 Caggal ɗuum, jannginooɓe Tawreeta woɓɓe, e Farisa'en mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, miɓen njiɓi kollaa min maande
holloore Laamɓo nuli ma.
39 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo jamaanu bonɓo, tuunɓo filotoo holleede
maande. Ammaa maande fuu o hollataake si
wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.
40 Sabo no Yuunusa waɗiri balɓe tati jemma e
nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon
Ɓii Neɓɓo du waɗirta balɓe tati jemma e nyalooma
faa ley leydi.
41 Nyannde darngal, worɓe Niniwe ummodoto
e yimɓe jamaanu o, kiitodoo e muɓɓen, de liɓa
ɓum'en. Sabo worɓe Niniwe tuubii nde nannoo
waaju Yuunusa ndeen. Haya, ɓurɓo Yuunusa ina
ɓo!
42 Nyannde darngal, kaananke debbo leydi
horɓoore oon ummodoto e yimɓe jamaanu o, hi-
itodoo e muɓɓen, de liɓa ɓum'en. Sabo o yuwii
hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suley-
maana kebbinaaɗi hakkilantaaku. Haya, ɓurɓo
Suleymaana ina ɓo!

Haala yeccagol ginnaaru
(Lukka 11.24-26)

43 —Si ginnaaru wurtake e neɓɓo fu, ndu yiil-
toyto e nokkuuje joorɓe indu filoo ɓo ndu ŋootta,
de ndu heɓataa.
44 Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu
eggunoomi e muuɓum nduun.» Nde ndu warti
fu, ndu tawan suudu nduun wo ɓoldu, fiisaama,
moyyinaama.
45 Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeɓɓi
ɓurɓi ndu bonde. Ɗi naata, ɓi koɓa ley toon.
Nii cakitte neɓɓo oon ɓurdata arande muuɓum
bonde. Nii du yimɓe jamaanu bonɓo o laatortoo.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen,
inna muuɗum e minyiraaɓe muuɗum worɓe njot-
tii. Ɓe ndarii yaasin, iɓe njiɗi yi'ude mo.
47 Goɗɗo wi'i mo:
—Inan inna maa e minyiraaɓe maa ina ndarii
yaasin, ina njiɗi yi'ude ma.
48 O jaabii neɗɗo oon, o wi'i ɗum:
—Moy woni inna am? Ɓeye ngoni minyiraaɓe
am?
49 O sappii taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraaɓe am.
50 Sabo wo gaɗoowo muuyɗe Baaba am gonɗo
dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa
minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo
(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu
de yalti, jooɗowii daande maayo.
2 Jama'aaje keewɗe ngari, piilii mo faa o naati
laana ndiyam, o jooɗii ley makka. Yimɓe ɓeen fuu
ndarii to daande ndiyam ɗaam.
3 O banndani ɓe banndi keewɗi. Imo wi'a:
—Aawoowo yalti faa saaka aawdi.
4 E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami
e laawol, de pooli ngari cuɓi ndi.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi hee-
waa. Ndi fuɗi law sabo leydi ndiin ɗuuɗaa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi ɗayli, ndi
yoori sabo ndi waɗaay ɗaɗi.

7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Kebbe
ɗeen mawni, ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fuɗi,
ndi rimi: yoga ɓeydake kile hemre, yoga capanɗe
jeegom, yoga capanɗe tati.
9 Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

10 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattii Iisaa yami
mo, mbi'i:
—Ɗume waɗi de aɗa haalirana yimɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon, on kokkaama faamude ko suuɗii e
kabaaru laamu Laamɗo. De kamɓe kaa, ɓe
kokkaaka ɗum.
12 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal* dow laamu
Laamɗo, ɓeydante faa heewa. Ammaa mo walaa
paamal oon, fay seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
13 Ɗum waɗi de miɗo haalirana ɓe banndi, sabo
iɓe ndaara, de ɓe nji'ataa, iɓe kettindoo du, de ɓe
nanataa, ɓe paamataa.
14 Noon ko annabi Esaaya haali ɗuum tabitiri dow
maɓɓe nde wi'unoo:
«On nanan faa wooɗa, de on paamataa.
On ndaaran faa laaɓa, de on nji'ataa.
15 Sabo yimɓe lenyol ngol na njoori ɓerɗe:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
taa gite maɓɓe nji'a,
taa noppi maɓɓe nana,
taa hakkillooji maɓɓe paama,

---

* **13:12** Paamalɗo ina yaada e goondinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

taa ɓe tuuba, de mi danna ɓe.»†
16 Ammaa onon, barke woodanii on: gite mooɗon
ina nji'a, noppi mooɗon du ina nana!
17 Goonga kaalanammi on: annabaaɓe heewɓe e
fonnditiiɓe heewɓe muuyiino yi'ude ko nji'oton
ɗuum, de ɓe nji'aay. Ɓe muuyiino nanude ko
nanoton ɗuum, de ɓe nanaay.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo (Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

18 —Ndelle, kettindee maanaa banndol
aawoowo ngol.
19 Neɗɗo fuu nanɗo haala laamu Laamɗo de tawi
faamaay ɗum, bonɗo oon waran, itta ko aawaa e
ɓernde muuɗum. Kabaaru neɗɗo oon ina nanndi
e aawdi caamundi sera laawol ndiin.
20 Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin,
ina nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngool de
jaɓɓoroo ngol seyo wakkati oon.
21 Ammaa ngol walaa ɗaɗi e neɗɗo oon. O
nanngan ngol wakkati seeɗa tan. Nde ɓillaare naa
torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppan
ngol wakkati gooto.
22 Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin,
ina nanndi e neɗɗo nanoowo konngol ngool, de
kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi ɓilla ngol,
ngol laatoo dimarol.
23 Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lob-
biri ndiin, ɓeen ngoni nanooɓe konngol ngool de
paama ngol. Wakkati oon, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga
hemre, yoga capanɗe jeegom, yoga capanɗe tati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

† **13:15** Esaaya 6.9-10.

24 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:

—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono gorko aawuɗo aawdi lobbiri ley ngesa muuɗum.

25 Ammaa nde yimɓe fuu ɗaaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli.

26 Nde aawdi ndiin fuɗunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ɓangi.

27 Maccuɓe ɓeen njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?»

28 O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo ganyo gomma waɗi ɗum.» De maccuɓe ɓeen yami mo, mbi'i: «Aɗa yiɗi min njaha min ɗoofowa huɗo koon naa?»

29 Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «A'aa. Si oɗon ɗoofa huɗo bonko koon fu, hasii on ɗoofidan e alkama oon du.

30 Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayooɓe ɓeen ɗoofa ko tafon, ɓe ngaɗa ko kaɓɓe faa ko wulee. Si ɓe ngaɗii ɗum fuu, ɓe taya alkama oon. Ndeen ɓe kawrundura ɗum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel (Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

31 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:

—Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo hooyi, de aawi ley ngesa muuɗum.

32 Gabbel ngeel ɓuri gabbe fuu famɗude, ammaa si ngel fuɗii fu, ngel ɓuran leɗɗe sardiŋe fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyiɓa cuuɗi muɓɓen e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Lukka 13.20-21)

33 O banndani ɓe banndol gonngol, o wi'i:

—Laamu Laamɗo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe conndi tati mawɗe faa ɗum fuu ɗum yuufi.

34 Ɓum fuu, Iisaa banndanii jama'aaje ɗeen. Walaa fuu ko o haalani yimɓe si wanaa e banndol.

35 O waɗirii noon faa haala ka annabaajo haal-
noo kaan tabita nde wi'unoo:
«Mi haaldanan ɓe banndi,
mi haalanan ɓe kulle cuuɗaaɗe gilla
adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

36 Caggal ɗuum, Iisaa yoppi yimɓe ɓeen, naati ley suudu. Taalibaaɓe muuɗum ɓeen ɓattii ɗum, mbi'i ɗum:

—Fiirtan min banndol huɗo ley ngesa ngool.

37 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Aawɗo aawdi lobbiri ndiin oon woni Ɓii Neɗɗo.

38 Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lob-
biri ndiin wo ɓiɓɓe laamu Laamɗo. Huɗo bonko koon wo ɓiɓɓe bonɗo oon.

39 Ganyo aawɗo huɗo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayooɓe ɓeen wo maleyka'en.

40 Hono no huɗo bonko ittirtee faɗɗee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo.

41 Ɓii Neɗɗo nulan maleyka'en muuɗum, itta luttinooɓe woɓɓe e waɗooɓe ko boni fuu e ley laamu muuɗum.

---

‡ **13:35** Jabuura 78.2.

42 Ɓe paɓɓa ɓum'en e yiite jahannama. Toon
bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.
43 Ammaa wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen njalbi-
ran hono naange e ley laamu Baaba muɓɓen. Jom
nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuuɓiindi

44 —Laamu Laamɓo ina nanndi e jawdi
cuuɓiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e
mayri, de suuɓi ndi katin. E ley seyo makko, o
yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa
ngaan.
45 Laamu Laamɓo na nanndi katin hono luumo-
toɓo pilotoɓo kaaye dime.
46 Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu,
yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

47 —Laamu Laamɓo ina wa'i katin hono fiil
paɓɓaaɓo e maayo, de nanngi sii liyyi fuu.
48 Nde fiil oon heewunoo fu, filotooɓe liyyi ɓeen
pooɓiri ɓum to daande ndiyam. Ɓe njooɓii iɓe
cennda liyyi ɓiin. Liyyi lobbi ina ngattee ley
kandeeje, bonɓi ɓiin du ina paɓɓee.
49 Hono noon timmoode adunaaru laatortoo.
Maleyka'en ngaran cennda bonɓe e moyyuɓe.
50 Ɓe paɓɓa bonɓe ɓeen e ley yiite jahannama.
Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiiɓɓe

51 Iisaa yami ɓe, wi'i:
—On paamii ɓum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Ayyo, min paamii.
52 Caggal ɓuum, o wi'i ɓe:

—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiiɗo taalibbo ley laamu Laamɗo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiiɗɗe e ley resirde muuɗum.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

53 Nde Iisaa tilinoo e banndi ɗiin ndeen, dilli ɗoon,
54 de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Ɗum haaynii yimɓe hettindotooɓe ɓeen sanne, keddii ina mbi'a:
—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawɗe waɗude kaayeefiiji ɗi?
55 Yalla wanaa kanko woni ɓii ceḥoowo leɗɗe oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?
56 Wanaa enen e minyiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi ɗum fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe salaade mo. Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muuɗum, e ley suudu muuɗum.
58 Iisaa waɗaay ɗoon kaayeefiiji keewɗi sabo ɓe ngoonɗinaay ɗum.

14

No Yaayaa maayiri
(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

1 Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.
2 O wi'i gollooɓe makko:

—Ɗum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima!
Wo kanko iirtii! Ɗum waɗi de imo jogii baawɗe
waɗude kaayeefiiji.

3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee,
haɓɓee, uddee ley kasu. O waɗii ɗum saabe
debbo bi'eteeɗo Hirudiya, jom suudu mawniiko
bi'eteeɗo Filipu.
4 Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee
mawna.
5 Hirudus na yiɗunoo warude mo ammaa su-
usaano yimɓe ɓeen, sabo ɓe fuu iɓe njogorii
Yaayaa wo annabaajo.

6 Ɗum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus,
ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe ɓeen.
Hirudus weltii sanne,
7 faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ŋaarii
ɗum.
8 Surbaajo oon jokki haala inna muuɗum, wi'i
Hirudus:

—Waddanam ɗo hoore Yaayaa lootoowo loota-
gal batisima oon e ley le'al!

9 Ɗum metti ɓernde Hirudus. Ammaa saabe
ko hunii ɗuum e saabe noddaaɓe ɓeen, yamiri
surbaajo oon hokkee ko ŋaarii ɗuum.

10 O nuli goɗɗo yaha tayowa hoore Yaayaa ley
kasu toon.
11 Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de
hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde
inna muuɗum.
12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen ngari kooyi ɓanndu
nduun, uwoyi. Caggal ɗuum, ɓe njehi, ɓe
kaalanowi Iisaa ko waɗi ɗuum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

13 Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa
ndeen, dilli ɗoon, naati laana ndiyam. O fon-
ndii nokku perwuɗo, kanko tan. Nde yimɓe nan-
noo ɗum fu, njalti e galluuje ɗeen, takkii daande
maayo ngoon, njokki mo.
14 Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i
jamaa keewɗo. O yurmii ɗum'en sanne, o danni
nyawɓe wonɓe ley muɓɓen.
15 Nde hiirunoo ndeen, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii
Iisaa, mbi'i ɗum:
—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa
jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko
nyaama toon.
16 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e moodon, kok-
kee ɓe ko ɓe nyaama.
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min njogii.
18 O wi'i ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum ga.
19 O yamiri yimɓe ɓeen njooɗoo dow huɗo. O
hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, de o
tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oon,
o hokki taalibaaɓe ɓeen kokka jamaa oon.
20 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe
ɓeen kawrunduri kelte keddiiɗe ɗeen, kebbini
kandeeje sappo e ɗiɗi.
21 Nyaamuɓe ɓeen ina ngaɗa hono worɓe uju-
naaje njoyo ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)

22 Wakkati oon ni, o yamiri taalibaaɓe ɓeen
naata laana kaan, ardoo peyyita maayo ngoon, faa
o waynoo jamaa oon.
23 Caggal o waynake jamaa oon, o yeeŋowi dow
waamnde faa o waɗa du'aare kanko tan. Naange
yanii, tawi kanko tan woni toon.
24 Ndeen tawi laana kaan woɗɗowake ley
ndiyam toon. Bempeyye ina piya ka, sabo ika
hawra e henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude ndeen, imo wara to
taalibaaɓe ɓeen, imo yaha e koyɗe dow ndiyam
ɗaam.
26 Ammaa nde ɓe nji'unoo mo imo yaha dow
ndiyam ɗaam fu, nesiiji maɓɓe tayi, ɓe mbi'i:
—Wo ɗum mbeelu!
Ɓe mbaaydiri kulol.
27 Wakkati oon fu, Iisaa wi'i ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo miin. Taa kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara
to maa dow ndiyam ɗam.
29 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—War!
Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam
ɗaam, ina fonndii to Iisaa.
30 Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii
ndeen, o huli. O fuɗɗi yoolaade. O wulli, o wi'i:
—Joomam, hisinam!
31 Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum,
nanngi mo, wi'i:
—Hey pamɗuɗo goonɗinal. Ko waɗi cikkitirɗaa?
32 Caggal ɗuum ɓe ɗiɗo fuu, ɓe naati laana kaan.
Wakkati oon, henndu nduun darii.

33 Ndeen taalibaaɓe wonɓe ley laana kaan ɓeen
cujidani mo, mbi'i:
—Tannyoral, aan woni Ɓii Laamɗo!

No Iisaa selliniri nyawɓe ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

34 Ɓe peyyiti maayo ngoon, ɓe njottii leydi Gene-
saret.
35 Worɓe nokku oon annditi mo, kaalani leydi
ndiin fuu garol makko. Yimɓe ɓeen ngaddani mo
nyawɓe muɓɓen fuu.
36 Ɓe nyaagii mo o acca nyawɓe ɓeen meema fay
si wo kommbol saaya makko tan. Meemuɗo ngol
du fuu daɗii.

15

Haala al'aada maamiraaɓe
(Marku 7.1-13)

1 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta yuuri
Urusaliima, ngari to Iisaa yami ɗum, mbi'i:
2 —Ɗume waɗi de taalibaaɓe maa ɓeen ina lutta
al'aadaaji maamiraaɓe meeɗen ɗiin? Sabo ɓe
lootataa juuɗe maɓɓe fadde maɓɓe e nyaamude.*
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Onon le, ɗume waɗi de oɗon lutta yamiroore
Laamɗo ndeen faa njokkon al'aada mooɗon?
4 Sabo Laamɗo wi'ii: «Teddin bammaa e inna
maa.»† O wi'i katin: «Kuɗuɗo bammum naa inna
mum, wareede laatoo jukkungo muuɗum.»‡
5 Ammaa onon le, oɗon mbi'a ina heya si neɗɗo
wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi
wallirde ma ɗuum wo ngeɗu Laamɗo».

---

* **15:2** Lootugol juuɗe ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17.

6 Ko mbi'oton noon ɗuum, oɗon kaɗa yimɓe ted-
dinde saaraaɓe muɓɓen katin. Hono noon tosirton
konngol Laamɗo, faa njokkon al'aada mooɗon!
7 Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay
fey nde sappinoo on, wi'unoo:
8 «Laamɗo wi'ii:
Lenyol ngol ina teddina kam e kunnduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen ina mboɗɗii kam.
9 Ko ɓe ndewata kam ɗuum walaa nafaa fey.
Si goonga, janndeeji ɗi ɓe njannginta ɗiin
wo jamirooje yimɓe tan.»§

Haala ko tuuninta neɗɗo (Marku 7.14-23)

10 Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i ɗum:
—Kettindee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hunnduko neɗɗo ɗuum
tuuninta ɗum. Wo ko wurtotoo e hunnduko ɗuum
tuuninta ɗum.
12 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii mo,
mbi'i mo:
—Yalla aɗa anndi haalaaji maa ɗiin metti
Farisa'en ɓeen naa?
13 O jaabii, o wi'i:
—Funngo fuu ngo Baaba am gonɗo dow kammu
oon aawaay, ɗoofete.
14 Accee ɓe. Wo ɓe wumɓe ɗowooɓe wumɓe! Si
bumɗo ɗowii bumɗo fu, ɓe ɗiɗo fuu ɓe caaman ley
luggere.
15 Piyeer jaabii, wi'i mo:
—Fiirtan min haala tuundi kaan.
16 Iisaa wi'i:
—Onon du, faa joonin ɗum laaɓanaay on naa?

§ **15:9** Esaaya 29.13.

17 On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan
ley reedu, de ɗum yalta yaasin?
18 Ammaa ko wurtoto e hunnduko ɗuum e
ɓernde yuurata. Wo ɗuum jaati tuuninta neɗɗo.
19 Sabo e ɓernde neɗɗo miilooji bondi e waɗude
war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade
fewre e mbonka fuu yuurata.
20 Ɗum woni ko tuuninta neɗɗo. Ammaa nyaa-
mude tawee lootaay juuɗe muuɗum no al'aada
wi'iri ni tuunintaa neɗɗo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa (Marku 7.24-30)

21 Caggal ɗuum, Iisaa dilli ɗoon, fonndii seraaji
Tirus e Sidon.
22 Debbo jeyaaɗo Kanaana koɗuɗo e leydi ndiin
wari to makko, wulli, wi'i:
—Joomam, taan Daawda, yurmam! Ɓiyam
debbo ginnaaru ina woni e muuɗum, ina torra
ɗum sanne!
23 Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taal-
ibaaɓe makko ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.
24 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila
majjudi ɗiin.
25 Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko,
wi'i:
—Joomam, wallam!
26 Iisaa jaabii, wi'i:
—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de faɗɗana
dawaadi wooɗaa.
27 Debbo oon wi'i:
—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama
nyaamdu ndu joom muɓɓen saamdinta nduun.

28 Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni!
Wo ɗum laatane hono no njiɗirɗaa noon.
Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo oon daɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

29 Iisaa dilli ɗoon, takkii daande maayo Galili. O
yeenji waamnde, o jooɗii toon.
30 Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bon-
nguuɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e
nyawɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe ɓattini ɗum'en yeeso
makko, de o danni ɓe.
31 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne nde nji'unoo
muumɓe ina kaala, woyɓe ndaɗi, bonnguuɓe ina
njaha e koyɗe muɓɓen, wumɓe ina nji'a. Yimɓe
ɓeen ina njetta Laamɗo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo (Marku 8.1-10)

32 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i
ɗum'en:
—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden
woni balɗe tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko
ɓe nyaama. Mi yiɗaa yoppude ɓe ndilla tawee
ɓe nyaamaay, sabo hasii yolbere liɓowan ɓe dow
laawol.
33 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:
—E ley ladde ɗo toy keɓeten ko nyaamnen jamaa
hono o?
34 O yami ɓe, o wi'i:
—Buuruuje foti njogiɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Jeɗɗi, kam e liyyoy seeɗa min njogii.
35 Caggal ɗuum, o yamiri jamaa oon jooɗoo e
leydi.

36 O hooyi buuruuje jeɗɗi ɗeen e liyyoy kooy. O
yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe ɓeen
kokka ɗum jamaa oon.
37 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe
ɓeen kawrunduri kedde ɗeen. Ɗe keewi kandeeje
jeɗɗi.
38 Nyaamuɓe ɓeen wo worɓe ujunaaje nayo, ko
waldaa e rewɓe e sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa waynake yimɓe ɓeen, naati laana,
yehi leydi Magadan.

16

No Farisa'en ŋaarorii kollee maande (Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

1 Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa
ndaartindoo ɗum. Ɓe ŋaarii ɗum holla ɓe maande
yuuroore dow kammu.
2 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an
welan.
3 Fajiri du, si kammu ina wojji ina niɓɓi, on
mbi'an yuwoonde toɓan. Oɗon mbaawi senndude
alhaaliiji kammu, ammaa on mbaawaa senndude
maandeeji wakkatiiji ɗiin!
4 Wo jamaanu bonɗo, tuunɗo filotoo holleede
maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si
wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.
Caggal ɗuum, o yoppi ɓe ɗoon, o dilli.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en (Marku 8.14-21)

5 Nde taalibaaɓe ɓeen peyyitannoo maayo ngoon
ndeen, tawi njeggitii yooɓaade buuru.
6 Iisaa wi'i ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.
7 Taalibaaɓe ɓeen ina mbi'undura:
—Wo saabe ko en njooɓaaki buuru ɗuum waɗi imo wi'a ni.
8 Iisaa faami ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon kaalda hakkunde mooɗon haala njooɓaari buuru? Onon famɗuɓe hoolaare!
9 Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccitaaki buuruuje joy ɗe peccanmi worɓe ujunaaje njoyo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbinɗon kedde ɗeen?
10 Yalla on miccitaaki katin buuruuje jeɗɗi ɗe peccanmi worɓe ujunaaje nayo ɗeen, e kandeeje ɗe kebbinɗon kedde ɗeen?
11 Noy waɗi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentoɗon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.
12 Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami o wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru ɗuum, ammaa ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta ɗuum.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu (Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)

13 Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Moy yimɓe mbi'ata Ɓii Neɗɗo oon woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaaɓe ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
16 Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Ɓii Laamɗo buurɗo oon.
17 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Barke woodanii maa, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabo wanaa ɓii-Aadama anndini ma ɗum, wo Baaba am gonɗo dow kammuuli oon anndini ma ɗum.
18 Miin du, miɗo wi'e Piyeer (ɗum na fiirta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyiɓammi kawrital am goonɗinɓe ngaal. Fay maayde e semmbe laakara fuu walaa ko waawi e maggal.
19 Mi hokkete cokitirɗe laamu Laamɗo: huunde fuu ko kaɗuɗaa dow leydi, haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓuɗaa dow leydi, jaɓete dow kammu.
20 Ndeen, Iisaa sappani taalibaaɓe muuɗum ɓeen taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

21 Gilla wakkati oon, Iisaa fuɗɗi anndinde taalibaaɓe muuɗum ɓeen ina tilsani ɗum yaha Urusaliima. Toon mawɓe yimɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta torran ɗum sanne, de ngaɗa waree. De nyannde tataɓerde ndeen o iirtoto.
22 Ndeen Piyeer toowtini mo de fuɗɗi felude mo e haalaaji makko ɗiin, wi'i:
—Wo Laamɗo reene Joomam! Ɗum hewtataako ma!
23 De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:
—Woɗɗam aan Seyɗaani! Aɗa fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa ɗiin yuuraay to Laamɗo, wo to yimɓe ɗi yuuri!

No Iisaa jokkirtee
(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

24 Caggal ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude
hoore muuɗum, hooya leggal muuɗum palaangal,
jokka kam.*
25 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum fu,
mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am fu,
heɓtan ki.
26 Ɗume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo,
si mursii yonki muuɗum? Yalla ina woodi
ko neɗɗo waawi hokkitirde faa danna yonki
muuɗum naa?
27 Sabo Ɓii Neɗɗo oon wardan e maleyka'en
muuɗum e ley teddeengal Baaba muuɗum.
Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e
golle muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo
maayataa tawee nji'aay Ɓii Neɗɗo ina warda e
laamu muuɗum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii
(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

1 Balɗe jeegom caggal ɗuum, Iisaa yaadi e Piyeer
e sakiraaɓe ɗiɗo Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi
e muɓɓen dow waamnde toownde.
2 Ɗoon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe.
Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule
makko du ndawni far hono annoora.
3 Inan, Muusaa e Iliyaasa ɓangani ɓe, ina kaalda
e makko.

---

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

4 Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin ɗo ina wooɗi. Si aɗa yiɗi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

5 O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi ɓe. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Ɓiyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!

6 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo daande ndeen fu, kippi geese muɓɓen e leydi. Ɓe kuli sanne.

7 Iisaa ɓattitii, meemi ɓe, wi'i:

—Ummee, taa kulee.

8 Wakkati oon, ɓe ɓanti gite maɓɓe, de ɓe nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde ndeen ɗuum, Iisaa sappani ɓe, wi'i:

—Taa kaalanee fay gooto ko nji'uɗon ɗuum faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo ummitii e hakkunde maayɓe.

10 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen yami mo, mbi'i:

—Ɗume waɗi de jannginooɓe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

11 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu.

12 Ammaa miɗo wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de ɓe annditaay ɗum, ɓe ngollii ɗum ko ɓe muuyi fuu. Hono noon ɓe torrirta Ɓii Neɗɗo oon du.

13 Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal batisima o haalanta ɗum'en.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru (Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko
gomma ɓattitii mo, hofii yeeso makko,
15 wi'i:

—Joomam, yurma ɓiyam gorko! O dabid-
abiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewɗi imo
saama e yiite naa e ndiyam.
16 Mi yaarii mo to taalibaaɓe maaɗa de ɓe kun-
ngii dannude mo.
17 Iisaa ɓattitii, wi'i:

—Hey yimɓe jamaanu bonɗo mo walaa
goonɗinal! Faa ndey ngondammi e mooɗon?
Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee
kam suka o ɗo!
18 O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu
yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon daɗi.
19 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen toowtidi e
makko, yami mo, mbi'i:

—Ɗume waɗi de min kunngii riiwude ginnaaru
nduun?
20 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Saabe oɗon pamɗi goonɗinal waɗi ɗum.
Goonga kaalanammi on: si goonɗinal mooɗon
fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii
waamnde nde: «Ɗuw ɗo, njahaa to», nde yuwan.
Fay huunde on kunngataako waɗude. [
21 *]

---

* **17:21** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 21: Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.

No Iisaa sapporii katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

22 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum
kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i ɓe:
—Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
23 Ɓe mbaran ɗum, de nyannde tataɓerde ndeen
iirtoto.
Haala kaan metti taalibaaɓe ɓeen sanne.

Haala yoɓugol lampo suudu dewal mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafar-
nahum ndeen, nanngooɓe lampo suudu dewal
mawndu ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Yalla moodibbo mooɗon oon yoɓataa lampo
suudu dewal mawndu naa?
25 Piyeer jaabii, wi'i:
—Imo yoɓa.
Ko Piyeer naati suudu nduun ɗuum, fadde
muuɗum heɓude haala, Iisaa wi'i:
—Simon, ɗume miiliɗaa? Kaanankooɓe
adunaaru ɓeen, moy ɓe ndoonyata? Moy ɓe
njomnotoo lampo? Ɓiɓɓe laamu naa weerɓe?
26 Piyeer jaabii, wi'i:
—Wo weerɓe.
Iisaa wi'i mo:
—Ndelle, ɓiɓɓe laamu ɓeen wo rimɓe, njoɓataa.
27 Ammaa, en njiɗaa mettinde ɓerɗe yimɓe ɓeen.
Yahu to maayo toon, paɗɗaa jammbuure maa e ley
ndiyam ɗaam. Liingu ngu artiɗaa nanngude fu,
njaltinaa ɗum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan
toon mbuuɗu cardi kiɓɓinoowu lampo meeɗen.
Ittaa ɗum, njoɓanowaa en, enen ɗiɗo.

18

Haala ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

1 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii Iisaa,
yami ɗum, mbi'i:
—Moy ɓuri teddude ley laamu Laamɗo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,
3 wi'i:
— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki
faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu
Laamɗo.
4 Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel,
kam woni ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo.
5 Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e
innde am, wo miin jaɓɓii.

Haala ko luttinta yimɓe
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

6 —Neɗɗo fuu luttinɗo gootel e cukaloy
goonɗinkoy kam koy, ko ɓuri moyyande joomum
hayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley
to ɓuri luggude e maayo manngo.
7 Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle lut-
tinooje yimɓe ɗeen! Tilay kulle ɗeen ngaɗa, am-
maa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majje!
8 Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte,
tayaa ɗum, paɗɗaa. Naatidaa e junngo wooto naa
koyngal gootal ley nguurndam nduumiiɗam ɓuri
moyyande ma diina faɗɗeede e yiite duumiinge
tawee a kiɓɓuɗo.
9 Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paɗɗaa.
Sabo naataa nguurndam nduumiiɗam a ɗokko,
ɓuri moyyande ma diina paɗɗeɗaa e yiite jahan-
nama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu lallungu (Lukka 15.3-7)

10 —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy.
Sabo miɗo wi'a on: maleyka'en makkoy wonɓe
dow kammuuli ɓeen, wakkati fuu ina ngoni yeeso
Baaba am gonɗo dow kammuuli oon, ina nji'a
ɗum. [
11 *]
12 Ɗume miilotoɗon? Si neɗɗo ina jogii baali
hemre de ngootu lalli, wanaa yoppan capanɗe
jeenay e jeenay ɗiin ley ferro, de filowoo majjungu
nguun naa?
13 Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o
seyorto ngu faa ɓura capanɗe jeenay e jeenay ɗi
lallaay ɗiin.
14 Hono noon Baaba mooɗon gonɗo dow kam-
muuli oon du yiɗiraa fay gootel e cukaloy koy
majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraaɓe (Lukka 17.3)

15 —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to
muuɗum kollitaa ɗum toonya muuɗum oon tawee
onon ɗiɗo tan. Si o jaɓanii ma, a hewtii sakiike
maa.
16 Ammaa si o jaɓaay, njaadaa e neɗɗo gooto naa
yimɓe ɗiɗo, hono no Binndi ɗiin mbiiri: «haala fuu
daroo dow seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato.»
17 Si o jaɓanaay ma, kaalanaa ɗum kawrital
goonɗinɓe ngaal. Si o salake jaɓande kawrital
goonɗinɓe ngaal, njogoroɗaa mo keefeero naa
nanngoowo lampo.

---

* **18:11** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 11: Sabo hisinde lalluɓe waddi Ɓii Neɗɗo oon.

18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kaɗuɗon dow leydi, haɗete dow kammu. Huunde
fuu ko njaɓuɗon dow leydi, jaɓete dow kammu.
19 Miɗo haalana on katin: si ɗiɗo mooɗon
ndewrii ley adunaaru ga dow ko ŋaarotoo Laamɗo
fuu, Baaba am gonɗo dow kammuuli waɗanan on
ko ŋaariɗon ɗuum.
20 Sabo nde ɗiɗo naa tato kawriti e innde am fuu,
miin du, miɗo woni hakkunde muɓɓen ɗoon.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Ndeen Piyeer ɓattitii Iisaa, yami ɗum:
—Joomam, si banndam toonyake kam fu, kile
foti kaanumi yaafaade ɗum? Yalla kile jeɗɗi naa?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi wi'aay ma kile jeɗɗi tan. Njaafoɗaa ɗum
kile capanɗe jeɗɗi faa nde jeɗɗi.
23 Iisaa ɓeydi wi'i:
—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono
kaananke gooto anniyiiɗo yamtude gollooɓe
muuɗum nyamaande.
24 Nde o fuɗɗunoo yamtude fu, o waddanaa gol-
loowo gooto mo o rewata miliyooji.
25 Gorko oon walaa ceede ko yoɓa mo. Ɗum le,
kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiiko
e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoɓa nya-
maande ndeen.
26 Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon,
nyaagii ɗum, wi'i: «Munyanam, mi yoɓete fuu!»
27 Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nya-
maande ndeen, yoppi mo o dilli.
28 Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo
muuɗum joganiiɗo ɗum ceede seeɗa. O nanngi
ɗum daande, imo ɗeɗɗa, o wi'i: «Yoɓam ceede am!»

29 Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii
mo, wi'i: «Munyanam, mi yoɓete!»
30 Ammaa o jaɓaay. O uddowi ɗum e kasu, faa ɗo
yoɓi nyamaande ndeen fuu.
31 Nde gollooɓe heddiiɓe ɓeen nji'unoo ɗum
ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi ɗum
kaananke oon.
32 Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon,
wi'i ɗum: «A golloowo bonɗo! Nde nyaaginoɗaa
kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami
ɗuum fuu.
33 Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon
hono no njurmorimaami ni naa?»
34 Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juuɗe
jukkotooɓe, faa ɗo o yoɓi nyamaande ndeen faa
laaɓi.
Iisaa ɓeydi, wi'i:
35 —Hono noon Baaba am gonɗo dow kammu
oon waɗata neɗɗo fuu e moodon mo yaaforaaki
sakiike mum ɓernde laaɓunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal
(Marku 10.1-12)

1 Nde Iisaa tilinoo e waajuuji ɗiin ndeen, dilli
Galili yehi leydi Yahuudiya, caggal gooruwol Ur-
dun.
2 Yimɓe heewɓe njokki mo. O danni toon
nyawɓe muɓɓen.
3 Farisa'en woɓɓe ngari to makko faa ndaartin-
doo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude deekum e
sabaabu tawaaɗo fuu naa?

4 O jaabii, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Binndi ɗiin mbi'i? E
fuddoode Laamɗo tagii ɓe, waɗii ɓe gorko e debbo.
5 O wi'i: «Ɗum saabii de gorko yoppan inna mum
e bammum, nanngundura e deekum, ɓe ɗiɗo fuu
ɓe laatoo neddo gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo katin, ɓe ɓanndu
wooturu. Ndelle, taa neddo sennda ko Laamɗo
hawrunduri.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle ko waɗi de Muusaa yamiri gorko hokka
deekum talkuru ceergal si na seera ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo saabe on yoorɓe ɓerɗe, ɗuum waɗi de
Muusaa hokki on laawol ceeron rewɓe moodon.
Ammaa ley fuddoode, wanaa noon worrunoo.
9 Miɗo wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa
saabe jeenu, si ɓaŋii debbo goddo fu, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:
—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri,
tawee neddo ɓaŋaay ɗuum ɓuri woodude.
11 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude haala ka,
sanaa ɓe Laamɗo hokki baawɗe majjum.
12 Daliiliiji kaɗooji worɓe ɓaŋude ina ngoodi.
Sabo woɓɓe ndimaama wo waatoraaɓe. Woɓɓe wo
soortaaɓe. Woɓɓe du, kam'en kaɗi ko'e muɓɓen
ɓaŋude faa ngollana laamu Laamɗo. Neddo fuu
jardiiɗo tindinoore ndeen, waɗa nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

---

* **19:5** Fuddoode 2.24.

13 Caggal ɗuum, woƀƀe ngaddi cukaloy to Iisaa
faa yowa juuɗe muuɗum dow makkoy, de du'anoo
koy. Ammaa taalibaaƀe ƀeen ndukani yimƀe ƀeen.
14 Ndeen Iisaa wi'i:
—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy,
sabo wo nanndu ƀe e makkoy ƀeen njeyi laamu
Laamɗo.
15 O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini
koy. Ndeen o dilli ɗoon.

Haala jokolle jom jawdi
(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

16 Gorko gomma ƀattitii Iisaa, yami ɗum, wi'i:
—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi
waɗude faa mi heƀa nguurndam nduumiiɗam?
17 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de lamndiɗaa kam dow huunde lob-
bere? Laamɗo tan woni lobbo! Si aɗa yiɗi naatude
e nguurndam, jokku jamirooje.
18 Gorko oon yami Iisaa, wi'i:
—Jamirooje ɗeye njokkammi?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa
seeda fewre,
19 teddin inna maa e bammaa, njiɗiraa gondo
maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.
20 Suka jokolle oon wi'i mo:
—Miɗo haybi ɗum fuu. Ɗume heddii katin?
21 Iisaa wi'i mo:
—Si aɗa yiɗi hiƀƀude, yahu sonnoy ko njogiɗaa
fuu, kokkaa ceede ɗeen talkaaƀe. Ndeen a heƀan
mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

22 Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji ɗiin
ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi
sanne.
23 Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi
ley laamu Laamɗo ina tiiɗi!
24 Miɗo haalana on du: ngeelooba naata wudde
battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu
Laamɗo.
25 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo haala kaan
ndeen, ɗum haaynii ɗum'en sanne. Iɓe mbi'a:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
26 O ndaari ɓe, o wi'i:
—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa walaa fuu ko
Laamɗo waawanaa.
27 Piyeer hooyi haala, wi'i mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Ɗume
min keɓoyta?
28 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: si Ɓii Neɗɗo oon
jooɗake e jooɗorgal laamu muuɗum teddungal ley
adunaaru heyru, onon sappo e ɗiɗo jokkuɓe kam
ɓee du, on njooɗoto dow jooɗorɗe laamu, caroɗon
lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin.
29 Neɗɗo fuu joppuɗo suudu mum, naa saki-
raaɓe mum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa
bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese mum
saabe am fu, heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre, katin
du heɓan nguurndam nduumiiɗam.
30 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe.
Gaɗaaɓe heewɓe du laatoto ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa cabiije

1 —Inan no laamu Laamɓo nanndi: wo hono jom
ngesa cabiije jaltuɓo gilla fajiri faa hooya gollooɓe
ngolla ngesa muuɓum cabiije.
2 O heɓi gollooɓe, o rewri e muɓɓen njobdi
nyalooma, mbuuɓu cardi hono no woowri noon.
O yaari ɓe ngesa makko.
3 Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i
woɓɓe ley luumo ɓe ngalaa golle.
4 O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa
am cabiije toon. Mi yoɓan on ko haani yoɓeede.»
5 Ɓeen du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, waɗi
noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.
6 Caggal ɓuum, o yalti katin wakkati laasara.
O tawi woɓɓe ina keddii to luumo toon. O wi'i
ɓum'en: «Ɓume waɗi de nyalluɓon ɓo on ngollaay
fay huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i: «Fay gooto hooyaay min
golle.» O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to
ngesa am cabiije ngaan.»
8 Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howru-
ujo mum oon: «Noddu gollooɓe ɓeen de njoɓaa
ɓum'en. Artoroɓaa sakitiiɓe waddeede ɓeen, de
cakitoroɓaa artiiɓe ɓeen.»
9 Waddaaɓe laasara ɓeen ngari, mono e muɓɓen
fuu hokkaa mbuuɓu cardi.
10 Artinooɓe ɓeen du ngari, cikki njoɓete ko ɓuri
ɓum. Ammaa kam'en du, mono e muɓɓen fuu
hokkaa mbuuɓu cardi.
11 Nde ɓe njoɓanoo ɓum ndeen, iɓe ŋurŋurta jom
ngesa oon.
12 Iɓe mbi'a: «Ɓee ɓo seeɓa tan ngolli, de ɓe
ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min
nyallu, miɓen ngolla ley naange wulnge!»

13 Jom ngesa oon jaabii gooto maɓɓe, wi'i: «Neɗɗo am, mi waɗaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuuɗu cardi nyalooma naa?
14 Ndelle, jaɓu njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiiɗo oon ko kokkumaami ɗuum.
15 Wanaa ko weli kam ngaɗammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»
16 Iisaa wi'i:
—Hono nii gaɗaaɓe laatorto ardiiɓe, ardiiɓe du laatoto gaɗaaɓe.

No Iisaa sapporii tataɓerde maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

17 Iisaa e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen ina yeeŋa, ina njaha Urusaliima. E laawol ngool, Iisaa toowtini ɓe feere, wi'i:
18 —Inani eɗen njaha Urusaliima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee e juuɗe hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe caroo mo sariya maayde.
19 Ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataɓerde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa
(Marku 10.35-45)

20 Ndeen, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe muuɗum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o ŋaaroo ɗum huunde.
21 Iisaa wi'i mo:
—Ɗume njiɗɗaa?
Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Miɗo yiɗi ngaɗaa faa ɓiɓɓe am worɓe ɗiɗo ɓe njooɗoo ɗakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

22 Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko ŋaarotoɗon. Yalla oɗon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen naa?

Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Miɗen mbaawi.

23 O wi'i ɓe:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa jooɗaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirta ɗum. Jooɗorɗe ɗeen, wo ɓe Baaba am moyyinani ɓeen njeyi.

24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, ɓernani sakiraaɓe ɗiɗo ɓeen.

25 Ndeen Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i ɓe:

—Oɗon anndi laamiiɓe leyɗe adunaaru ina laamorii ɗum'en doole. Mawɓe ɓeen du ina kolla yimɓe ɓeen baawɗe.

26 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. Jiɗɗo laataade tedduɗo hakkunde mooɗon fuu, ina haani laataade golloowo mooɗon.

27 Katin du, jiɗɗo ardaade e mooɗon fuu, ina haani laataade maccuɗo mooɗon.

28 Noon du, Ɓii Neɗɗo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe, de hokka yonki muuɗum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe ɗiɗo
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe muuɗum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewɗo jokki ɗum.

30 Wumɓe ɗiɗo ina njooɗii e sera laawol ngool.
Ɓe nani Iisaa ina faltoo, de ɓe puɗɗi yeewnaade, iɓe
mbi'a:
—Taan Daawda, yurma min!
31 Jamaa oon jawani ɓe, wi'i ɓe ndeyyinoo. Am-
maa ɓe ɓeydi yeewnaade iɓe mbi'a:
—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!
32 Iisaa darii, noddi ɓe, wi'i:
—Ɗume njiɗuɗon mi waɗana on?
33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, min mbumta.
34 Iisaa yurmii ɓe, meemi gite maɓɓe. Wakkati
oon pay, ɓe mbumti. Ndeen ɓe njokki ɗum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ɓadii
Urusaliima ɗuum, njottii Baytifaaji dow waamnde
wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaɓe ɗiɗo,
2 wi'i ɓe:
—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso
mooɗon ndeen. Nde njottiɗon fu, on tawan toon
araawa e mola muuɗum ina kaɓɓii. Kaɓɓiton ɗi,
ngaddanon kam.
3 Si won ko goɗɗo yami on e majjum, njaaboɗon
ɗum joomii amin ina haajaa ɗi, de nultiran ɗi law.
4 Ɗum waɗi faa ko annabaajo haalnoo ɗuum
tabita nde wi'unoo:
5 «Mbi'ee yimɓe ngalluure Siyona:
Ndaaree, inan kaananke mooɗon ina wara to
mooɗon,
ina leeyinkinii, ina waɗɗii mola,

ɓii mbaɓɓeteenga.»*
6 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen njehi ngaɓowi ko
Iisaa yamiri ɓum'en.
7 Ɓe ngaddi araawa ngaan e mola muuɓum. Ɓe
njowi e majji saayaaji maɓɓe, de Iisaa waɓɓii.
8 Ko ɓuri heewude e jamaa oon weerti saayaaji
muɓɓen dow laawol. Woɓɓe kelti licce leɓɓe,
mbeerti ɓe dow laawol ngool.
9 Jama'aaje gonɓe yeeso Iisaa ɓeen e jokkuɓe cag-
gal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke
woodanii garɓo e dow innde Joomiraaɓo!† Jet-
tooje ngoodanii Laamɓo faa dow kammuuli!
10 Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure
ndeen fuu iirii, na saaya. Iɓe mbi'a:
—Gorko o wo moy?
11 Jamaa oon jaabii:
—Wo annabi Iisaa, yuuruɓo Nasaraatu ley leydi
Galili.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

12 Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu
nduun. Ɗoon o riiwi soodooɓe e soottooɓe wonɓe
ley toon fuu. O liɓi taabaaje weccooɓe ceede e
jooɓorɓe soottooɓe buugaali.
13 Ndeen o wi'i ɓe:
—Ley Binndi ɓiin Laamɓo wi'i: «Suudu am in-
ndirte suudu waɓirdu du'aare.»
Iisaa ɓeydi, wi'i:

---

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26.

—Onon kaa, oɗon ngaɗa ndu «suuɗirdu yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e bonnguuɓe ngari to makko e ley
suudu dewal mawndu nduun, de o danni ɗum'en.
15 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe
Tawreeta ɓeen nji'ii kulle kaayniiɗe ɗe o waɗata.
Ɓe nani du sukaaɓe ina ilina e ley suudu dewal
mawndu ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!
Ɗum fuu ɗum metti ɓe.
16 Ɓe mbi'i Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata ɗuum naa?
O wi'i ɓe:
—Mi nanii. Yalla abada on janngaay ɗum ɗo:
«A waɗii faa kunnduɗe sukaaɓe famarɓe e musi-
nooɓe ina njette»?§
17 Caggal ɗuum, o seedi e maɓɓe. O yalti ngalluure
ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa huɗiri yibbi
(Marku 11.12-14, 20-24)

18 Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon,
tawi ina yolbi.
19 O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa
o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o
wi'i ki:
—Taa a rimu abada katin!
Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori koloŋ.
20 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum fu, ɗum
haaynii ɗum'en. Ɓe yami Iisaa, ɓe mbi'i:
—Noy waɗi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?
21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

‡ **21:13** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § **21:16** Jabuura 8.3.

—Goonga kaalanammi on: si oɗon ngoonɗini on cikkitiraay fu, on ngaɗan ko ɓuri ko ngaɗumi yibbi ki ɗuum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Ɗoofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.
22 Si oɗon ngoonɗini, ko ŋaariɗon e ley du'aare fuu on keɓan ɗum.

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri (Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

23 Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen ɓattii mo, yami, mbi'i:
—Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.
25 Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamɗo naa to yimɓe?
Ndeen heddii iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:
—Si en mbi'ii to Laamɗo fu, o yaman en ko waɗi de en ngoonɗinaay Yaayaa?
26 Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o waɗata en, sabo yimɓe ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.
Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

Banndol haala sakiraaɓe ɗiɗo

28 Iisaa ɓeydi wi'i:

—Ɗume miilotoɗon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo. O ɓattitii arandeejo oon, o wi'i ɗum: «Ɓinngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.»

29 Ɓiɗɗo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal ɗuum, mimsiti yehi.

30 Baabiiwo oon ɓattitii ɗiɗaɓo oon, wi'i ɗum ko wi'unoo arandeejo oon ɗuum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.

31 Moy e maɓɓe wadi ko bammum muuyi ɗuum?

Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen artoyto on naatude e laamu Laamɗo.

32 Sabo Yaayaa warii to mooɗon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay ɗum. Ammaa nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen ngoondinii mo. Fay nde njiinoɗon ɗum ndeen, on mimsitaay ngoondinɗon ɗum.

Banndol haala remooɓe bonɓe (Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

33 —Kettindee banndol gonngol: neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere ɓoosirde cabijam. O nyiɓi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal ɗuum, o halfini nga remooɓe, de o wadi jahaangal.

34 Faa ɓoreede cabiije yottii, de o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddanowa mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe cabiije ɗeen.

35 Ammaa remooɓe ɓeen nanngi gollooɓe
makko ɓeen, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto
kaaye.
36 Jom ngesa oon neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe
arandeeɓe ɓeen heewude. Remooɓe ɓeen ngaɗi ɓe
no ngaɗunoo arandeeɓe ɓeen noon.
37 De sakitii o neli ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i:
«Ɓe njaagoto ɓiyam oon.»
38 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiyiiko
oon ndeen, mbi'unduri hakkunde muɓɓen «O
woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo,
keddoroɗen ngesa nga!»
39 Wakkati oon, ɓe nanngi mo, ɓe paɗɗi mo to
gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo.
40 Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy
o waɗata remooɓe ɓeen?
41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—O halkiran bonɓe ɓeen no boniri. O halfinan
ngesa ngaan remooɓe woɓɓe hokkooɓe mo ngeɗu
makko e ɓiɓɓe magga wakkati nga ɓoraa.
42 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i ɓe:
—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi ɗiin
ɗuum naa?
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
Ɗum wo golle Joomiraaɗo,
wo ɗum haaynde e jiiɗe meeɗen!»*
43 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: laamu Laamɗo it-
tete e mooɗon, hokkee yimɓe waɗooɓe ko haani e
maggu.
44 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde
saami dow muuɗum du, ɗiggan.

* **21:42** Jabuura 118.22-23.

45 Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en ɓeen
nannoo banndi makko ɗiin, paamii wo kabaaru
muɓɓen o banndi.
46 Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe
kulii yimɓe, sabo yimɓe ɓeen ina njogorii mo
annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu ɓangal
(Lukka 14.15-24)

1 Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:
2 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono
kaananke ɓaŋnoowo ɓiyum gorko, waɗani ɗum
neema ɓangal.
3 O neli maccuɓe makko noddowa yimɓe ɓangal
ngaal, ammaa noddaaɓe ɓeen calii warude.
4 O neli katin maccuɓe woɓɓe, o wi'i ɗum'en:
«Mbi'ee noddaaɓe ɓeen nyaamdu nduun
moyyinaama faa wooɗi. Mi hirsii ga'i e nyalbi
payɗi. Fuu segilaama. Ɓe ngara, ɓe nootoo
weltaare ɓangal nde.»
5 Ammaa noddaaɓe ɓeen kiisaaki mo, naati haa-
juuji muɓɓen: o yehi ndaaroyde ngesa muuɗum, o
du luumooji muuɗum.
6 Heddiiɓe ɓeen nanngi maccuɓe ɓeen, torri ɓe,
mbari ɓe.
7 Kaananke oon tikki, neli sordaasiiɓe muuɗum
mbarowi waruɓe nulaaɓe ɓeen, mbuli wuro
muɓɓen.
8 Caggal ɗuum, o wi'i maccuɓe makko ɓeen:
«Nyaamdu ɓangal nduun moyyinaama, ammaa nod-
daaɓe ɓeen kaandaa e nyaamude ndu.

9 Ɗum le, njehee dow laabi mawɗi ɗiin, noddon neɗɗo fuu mo kawruɗon wara nyaama nyaamdu ɓangal ndu.»
10 Maccuɓe ɓeen njehi dow laabi ɗiin, noddi yimɓe ɓe kawri toon fuu gilla e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle jom ɓangal oon heewi yimɓe.
11 Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaaɓe ɓeen ndeen, o haynii gorko mo ɓornaaki kaddule ɓangal ngaal.
12 O wi'i ɗum: «Neɗɗo am, noy naatirɗaa ɗo tawi a ɓornaaki kaddule ɓangal?» De oon deyyinii.
13 Ndeen, kaananke oon wi'i gollooɓe ɓeen: «Kaɓɓee juuɗe makko e koyɗe makko, paɗɗon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.»
14 Iisaa heddii na wi'a:
—Noddaaɓe ina keewi ammaa suɓaaɓe ina pamɗi.

Haala yoɓugol lampo
(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

15 Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muuɗum.
16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe ɓeen mbi'i mo:
—Moodibbo, miɗen anndi a goongante: aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimɓe.
17 Ndelle, haalan min ɗume miiliɗaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki?
18 Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji maɓɓe bonɗi ɗiin. O wi'i ɓe:

—Onon munaafiki'en! Ɓume waɗi de oɗon tuufina kam?
19 Kollee kam mbuuɗu njoɓeteengu lampo.
Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi ngootu.
20 O yami ɓe, o wi'i:
—Natal moy e innde moy woni ɗo?
21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kaananke Roma.
O wi'i ɓe:
—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko jeyi.
22 Nde ɓe nannoo jaabu oon fu, ɗum haaynii ɓe. Ɓe celi mo, ɓe ndilli.

Haala ummital maayɓe
(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

23 E ley nyalooma oon, woɓɓe ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngoni yeddooɓe ummital.
24 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neɗɗo maayii heɓaay ɓiɗɗo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaaɗo oon, faa heɓana ɗum ɓeyngu.»*
25 Ina woodunoo hakkunde amin sakiraaɓe worɓe njeɗɗo. Arandeejo oon dewli, maayi heɓaay ɓiɗɗo. Minyiiko hooyi debbo oon.
26 Kam du maayi heɓaay ɓiɗɗo. Tataɓo oon du jokki, faa ɓe njeɗɗo fuu ɓe maayi.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon du maayi.
28 Ndelle nyannde ummital, moy e njeɗɗo ɓeen laatotoo goroo debbo oon? Sabo ɓe fuu ɓe ndewliino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

---

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5.

—On woofuɓe, sabo on anndaa Binndi ɗiin, on anndaa baawɗe Laamɗo du.
30 Sabo si maayɓe ummitake, worɓe ɓaŋataa, rewɓe ɓaŋataake. Ɓe laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ni.
31 Woodi, e haala ummital maayɓe, yalla on njanngaay ko Laamɗo wi'i on ɗuum naa? O wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba.»† Laamɗo wo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡
33 Nde jamaa keewɗo oon nannoo waaju makko oon fu, ɗum haaynii ɗum'en sanne.

Haala yamiroore ɓurnde fuu manngu (Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

34 Nde Farisa'en ɓeen nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en ɓeen e haala fu, ɓe kawriti.
35 Gooto maɓɓe jannginoowo Tawreeta na yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:
36 —Moodibbo, ndeye woni yamiroore ɓurnde fuu manngu e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Yidir Laamɗo Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu.§
38 Nde woni yamiroore arandeere, ɓurnde fuu manngu.
39 Inan yamiroore ɗiɗaɓerde hono mayre: «Njidiraa gondo maa no njidirɗaa hoore maa ni.»*

---

† **22:32** Wurtagol 3.6. ‡ **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri. § **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5. * **22:39** Lewinkooɓe 19.18.

40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗeen
fuu e jamirooje ɗiɗi ɗeen njowii.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)

41 Ko Farisa'en ɓeen kawriti toon ɗuum, Iisaa
yami ɓe, wi'i:
42 —Ɓume miiluɗon e Almasiihu oon? Wo o taan
moy?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—O taan Daawda.
43 O wi'i ɓe:
—Ko Daawda haaliri baawɗe Ruuhu ɗuum, noy
noddiri Almasiihu «Joomiraaɗo»? Sabo o wi'ii:
44 «Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»†
45 Wooɗi, Daawda ina noddira mo «Joomam».
Ndelle noy o laatortoo taanum?
46 Ɓe fuu ɓe kunngii jaabaade mo faa'e. Caggal
nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo
yamɗe goɗɗe katin.

23

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en
(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)

1 Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje ɗeen e taal-
ibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i:
2 —Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen kalfi-
naama njanngina Tawreeta Muusaa.

† **22:44** Jabuura 110.1.

3 Saabe ɗuum, oɗon kaani jaɓande ɓe, ngaɗon
huunde fuu ko ɓe mbi'i on. Ammaa taa nyemm-
biton golle maɓɓe, sabo ɓe ngaɗataa ko ɓe mbaajo-
too ɗuum.
4 Ɓe kaɓɓan doŋle tedduɗe, ɓe mbakkina yimɓe,
ammaa ɓe njiɗaa meemirde ɗe fay e hoore honndu
faa ɓe mballa ɗum'en.
5 Huunde fuu ko ɓe ngaɗata, ɓe ngaɗiran ɗum
faa ɓe nji'ee. Ɗum waɗi de iɓe kaɓɓa talki mawɗi,
iɓe njuutina bukki saayaaji maɓɓe faa ina ndaa-
soo.
6 Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe teddude si ɓe nod-
daama e nokkuuje nyaamdu tedduɗe. Iɓe njiɗi
jooɗorɗe ɓurɗe teddude ley cuuɗi baajorɗi.
7 Iɓe njiɗi jowteede jowtaali tedduɗi ley lu-
umooji e noddireede «Moodibbo».
8 Ammaa onon kaa, taa njaɓee noddireede
«Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogiɗon.
Onon, on fuu wo on sakiraaɓe.
9 Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.*
Sabo Baabiiwo gooto tan njogiɗon, gonɗo dow
kammu oon.
10 Taa njaɓee noddireede «Hooreejo». Sabo
Hooreejo gooto tan njogiɗon, oon woni Almasiihu.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde mooɗon laatoo gol-
loowo mooɗon.
12 Toownuɗo hoore muuɗum fuu, leeyinte.
Leeyinɗo hoore muuɗum fuu, toownete.
13 Bone woodanii on onon jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon cokana

* **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neɗɗo soowa bammum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e muɓɓen e baabiraaku Laamɗo.

yimɓe dammbugal laamu Laamɗo ngaal. On naatataa, on accataa naatooɓe naata. [
14 †]
15 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon njiiloo e leyɗe, oɗon peyyita maayooji faa keɓon tuubuɗo gooto. Si on keɓii ɗum fu, oɗon ngaɗa ɗum ɓii jahannama faa bura on bonde kile ɗiɗi.
16 Bone woodanii on, onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Oɗon mbi'a: «Si neɗɗo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo ɓolum, ammaa si hunorake kaŋŋe suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan ɗum.»
17 Majjuɓe, wumɓe! Ɗume ɓuri teddude: kaŋŋe oon naa suudu laaɓinooru kaŋŋe oon nduun?
18 Oɗon mbi'a katin: «Si neɗɗo hunorake hirsirde ndeen fu wo ɓolum, ammaa si hunorake sadaka gonɗo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan ɗum.»
19 Wumɓe! Ɗume ɓuri teddude: sadaka oon naa hirsirde laaɓinoore sadaka oon ndeen?
20 Ndelle, neɗɗo fuu kunoriiɗo hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre.
21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laamɗo gonɗo ley mayru oon.
22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo kammu, hunorake jooɗorgal Laamɗo ngaal e Jooɗiiɗo e maggal oon.

---

† **23:14** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon nyaama jawdi rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, oɗon njuutina du'aawuuji mooɗon faa nanndinkinoɗon e lobbuɓe. Saabe majjum, on keɓan jukkungo ɓurngo fuu bonde.

23 Bone woodanii on, onon jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon ittana
Laamɗo jakka fay naanaa e haakorooji mooɗon
goɗɗi, ammaa oɗon njeeboo ko ɓuri fuu teddude
e Jamirooje ɗeen. Ɗum woni gollirde dartaare e
yurmeende e goonɗinal. Wo kanjum kaannoɗon
waɗude tawee on njoppaay ko heddii ɗuum.
24 Onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Si mbuubu
saamii e njaram mooɗon, on ciiwan itton ɗum, de
oɗon moɗa ngeelooba!
25 Bone woodanii on, onon jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon lawya
caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi
ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.
26 Farisanke bumɗo! Lawyu ley kore tafon,
ndeen caggal toon du laaɓan.
27 Bone woodanii on, onon jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon nanndi
e caabeeje dawninaaɗe, ɗe dow muɓɓen woodi,
tawee ley muɓɓen ina heewi yi'e maayɓe e ko
tuuni fuu.
28 Onon du, wo hono noon nanndudon: e
jiiɗe gite oɗon nanndi e fonnditiiɓe, ammaa ley
mooɗon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaare.
29 Bone woodanii on, onon jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon
moyyintinoo caabeeje annabaaɓe, oɗon ŋardina
caabeeje fonnditiiɓe woɓɓe.
30 Oɗon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu
maamiraaɓe amin, min ndufidataano e maɓɓe
yiiyam annabaaɓe.»
31 Ndelle, oɗon ceedanoo ko'e mooɗon wo on
ɓiɓɓe warannooɓe annabaaɓe ɓeen.

32 Ndelle, njottinee ko maamiraaɓe moodon
puddunoo!
33 Onon bolle, ɓiɓɓe poosoke! Walaa fuu no
ndadiron halkere jahannama.
34 Ɗum wadi de mido nulda on annabaaɓe e
jom'en hakkillo e jannginooɓe. On mbaran woɓɓe
maɓɓe, tonton woɓɓe maɓɓe, piyon woɓɓe maɓɓe
dorri e ley cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en
hakkunde wuro e wuro.
35 Njomnitaari yiiyam fonnditiiɓe ndufaadam e
adunaaru ndu daam fuu yeccoto dow moodon,
gilla yonki Haabiila ponnditiido oon faa yonki
Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarnodon hakkunde
suudu dewal mawndu e hirsirde oon.
36 Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum
fuu saaman dow yimɓe jamaanu o!

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)

37 —Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara
annabaaɓe, ada warda nulaaɓe to maa kaaye! Kile
keewde njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no
cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeele
mum ni. De on njaɓaay.
38 Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon,
wo ndu winnde.
39 Mido wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam
katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke
woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)

1 Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina
yaha ndeen, taalibaaɓe muuɗum ɓattitii ɗum, kolli
ɗum nyimngo ley galle mayru.
2 O wi'i ɓe:
—On nji'ii kujje ɗe fuu naa? Goonga
kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako
ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.
3 Caggal ɗuum, Iisaa jooɗowii dow waamnde
wi'eteende Jaytun. Taalibaaɓe muuɗum ngari to
muuɗum kam'en tan, mbi'i ɗum:
—Humpitin min nde ɗum waɗata. Maande
ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode
adunaaru?
4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.
5 Sabo heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo:
«Miin woni Almasiihu oon.» Ɓe mbosinan yimɓe
heewɓe.
6 On nanan kabaaru bolwole gaɗaaɗe e an-
niyaaɗe, ammaa taa kulee! Ina tilsi ɗum waɗa, de
ɗum wanaa timmoode tafon.
7 Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e
laamu. Rafooji ngaɗan, leydi dimmboto e nokku-
uje feere feere.
8 Ɗum kaa fuu wo hono fuɗɗoode ŋatawere
ɓeynoowo ni.
9 Ndeen, yimɓe njaaran on careɗon faa
torreɗon, mbareɗon. Lenyi ɗiin fuu mbanyan
on saabe am.
10 Wakkati oon, heewɓe pergoto njoppa
goonɗinal muɓɓen, ina njambundura, ina
mbanyunduri.

11 Annabaaɓe fewreeɓe heewɓe ɓangan, kiila
heewɓe.
12 Bonandaaji keewan faa njinngu yimɓe
heewɓe ɓuytoo.
13 Ammaa tinnitiiɗo faa yottii timmoode fu, kam
hisintee.
14 Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo o
gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keɓa
seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu (Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)

15 —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»*
nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muuɗum.
Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde
ndeen.† (Janngudo ɗum fuu, faama maanaa ma-
jjum.)
16 Ndeen, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu ndoggira
baamle.
17 Tawaaɗo dow suudu, taa wi'a jippoto hooya
gineeji ley suudu muuɗum.
18 Tawaaɗo ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya
muuɗum.
19 Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra
ley balɗe ɗeen!
20 Ŋaaree Laamɗo taa doggudu mooɗon laatoo
wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende.
21 Sabo ndeen, torra mawɗo waɗan mo hono
muuɗum waɗaay gilla fuɗɗoode adunaaru faa

---

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **24:15** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum waɗii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.
22 Sini tawiino baldе deen ndaɓɓindinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamdo raɓɓindinii de saabe suɓaaɓe muudum.
23 Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.
24 Sabo almasiihu'en fewreeɓe e annabaaɓe fewreeɓe ɓangowan, ngada maandeeji mawdi e kaayeefiiji faa majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si na laatoo.
25 Paamee woode. Mi haalanii on gilla dum waraay.
26 Si yimɓe mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si ɓe mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee.
27 Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Ɓii Neddo wardata.
28 To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

29 —Wakkati gooto, caggal torra baldе deen, naange niɓɓan, lewru selan yaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.‡
30 Wakkati oon, maande Ɓii Neddo oon ɓangan dow kammu, lenyi adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. Ɓe nji'an Ɓii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.
31 Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e soɓɓiire, kawrundura suɓaaɓe makko ɓeen gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

‡ **24:29** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

Banndol dow ɗibbi
(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

32 Ekitee ko ɗibbi hollata: si licce makki keyɗitii,
haakorooji makki du mbilitii fu, oɗon anndi ndun-
ngu ɓadake.
33 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen fuu, anndi-
ton wakkati oon ɓadake, imo woni e dammbugal
galle.
34 Goonga kaalanammi on: jamaanu o tim-
mataa tawee kulle ɗeen fuu ngaɗaay.
35 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa
timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

36 —Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon
fay gooto anndaa ɗum, wanaa maleyka'en wonɓe
dow kammuuli, wanaa Ɓiɗɗo oon. Walaa an-
nduɗo ɗum si wanaa Baabiiwo oon.
37 Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du
laatortoo si Ɓii Neɗɗo warii.
38 E ley nyalaaɗe ɗeen fadde ilam tuufaandu
ɗaam warude, yimɓe ina nyaama, ina njara, ina
ɓaŋa, ina ɓaŋee, faa nyannde Nuuhu naati laana
kaan.
39 Ɓe paamaay faa'e faa ilam tuufaandu ɗaam
wari, yooli ɓe fuu. Garol Ɓii Neɗɗo du, hono noon
laatortoo.
40 Wakkati oon, worɓe ɗiɗo tawdete ley ngesa.
Gooto muɓɓen hooyete, gooto du yoppee.
41 Rewɓe ɗiɗo undooɓe tawete dow unirde.
Gooto muɓɓen hooyete, gooto du yoppee.
42 Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo
Joomiraaɗo mon warata.

43 Paamee ɗum ɗo: si jom galle ina anndunoo
wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan
hakkilde, yoppataano o naata suudu muuɗum.
44 Ndelle, onon du cegilee, sabo Ɓii Neɗɗo waran
e wakkati mo on miilaaki.

Haala golloowo koolniiɗo e golloowo bonɗo (Lukka 12.41-48)

45 —Ndelle, moy woni golloowo koolniiɗo, jom
hakkillo? Oon woni mo joomum halfini gollooɓe
muuɗum faa hokka ɗum'en nyaamdu muɓɓen e
wakkati kaanɗo.
46 Barke woodanii golloowo mo joomum warti,
tawi ina waɗa no yamiraa noon.
47 Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfi-
nan mo jawdi muuɗum fuu.
48 Ammaa si golloowo oon wo bonɗo, wi'ii ley
ɓernde mum joomum ɓooyan wartaay,
49 de fuɗɗi ina fiya banndiraaɓe muuɗum gol-
looɓe, ina nyaamda ina yarda e sulotooɓe,
50 ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o
anndaa e wakkati mo o miilaaki.
51 Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo,
watta mo hakkunde munaafiki'en. Toon bojji e
ŋeryundurde nyiiye ngoni.

25

Banndol haala surbaaɓe sappo

1 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono
surbaaɓe sappo hooyuɓe fitillaaji muɓɓen de njehi
faa njaɓɓowoo ɓaŋuɗo.*

---

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooɓe ɓaŋuɗo ina yaada e yigiraaɓe jom suudu muuɗum, sabo kam'en ndammbata ɗum.

2 Njoyo maɓɓe ngalaa hakkillo, njoyo maɓɓe du
ina ngoodi hakkillo.
3 Ɓe ngalaa hakkillo ɓeen kooyi fitillaaji tawi
njooɓaaki nebbam.
4 Jom'en hakkillo ɓeen kaa njaadi paali nebbam
e fitillaaji muɓɓen.
5 Nde ɓaŋuɗo oon jenngunoo waraay ndeen, ɓe
fuu ɓe ŋoŋi, ɓe ɗaanii.
6 Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i:
«Inan ɓaŋuɗo oon! Njaltee! Njaɓɓowee mo!»
7 Ndeen surbaaɓe ɓeen fuu pini, ina moyyina
fitillaaji muɓɓen.
8 Surbaaɓe ɓe ngalaa hakkillo ɓeen mbi'i jom'en
hakkillo ɓeen: «Njeɗee min nebbam mooɗon
ɗaam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.»
9 Jom'en hakkillo ɓeen njaabii, mbi'i: «Gasataa,
sabo ko min njogii ɗuum heyataa en, en fuu. Nje-
hee to sonnooɓe, coodowon!»
10 Ko ɓe njehi faa ɓe coodowa nebbam ɗuum,
ɓaŋuɗo oon yottii. Segilinooɓe ɓeen naatidi e
makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbu-
gal ngaal ommbaa.
11 Faa ɓooyi seeɗa, surbaaɓe heddiiɓe ɓe cegi-
laaki ɓeen ngarti, keddii ina nodda, ina mbi'a:
«Joomii amin, joomii amin, omtan min!»
12 Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «Goonga
kaalanammi on: mi anndaa on.»
13 Iisaa sakitii wi'i:
—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande
naa wakkati mo Ɓii Neɗɗo wartata oon.

Banndol haala gollooɓe tato
(Lukka 19.11-27)

14 —Laamu Laamɗo ina nanndi e gorko cegiliiɗo
faa dilla, noddi maccuɓe mum, de halfini ɗum'en
jawdi mum.
15 O halfini gooto maɓɓe mutakal kaŋŋe keme
joy, goɗɗo keme ɗiɗi, tataɓo oon hemre, mono fuu
ko fotata e muuɗum. Caggal ɗuum, o dilli. Wakkati
oon ni,
16 kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe keme joy oon yehi
luumorii ɗum, heɓi mutakal keme joy goɗɗe.
17 Jom keme ɗiɗi oon du waɗi noon, tinii kam du
mutakal keme ɗiɗi goɗɗe.
18 Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi
ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo ɗum.
19 Faa ɓooyi caggal majjum, joomii ɓe oon warti,
noddi ɓe, faa ndaara hiisa ceede ɗeen.
20 Kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe keme joy oon wari,
waddi mutakal keme joy goɗɗe, wi'i: «Joomam, a
halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tino-
rake ɗe mutakal keme joy goɗɗe.»
21 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccuɗo
lobbo, koolniiɗo. Saabe a hoolnake e ko famɗi, mi
halfinte ko heewi. War naatu faa ceyodoɗen!»
22 Kalfinaaɗo mutakal keme ɗiɗi oon wari kam
du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kaŋŋe
keme ɗiɗi. Ndaar, mi tinorake ɗe mutakal keme
ɗiɗi goɗɗe.»
23 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccuɗo
lobbo, koolniiɗo. Saabe a hoolnake e ko famɗi, mi
halfinte ko heewi. War naatu faa ceyodoɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe hemre oon wari
kam du, wi'i: «Joomam, miɗo anndunoo a gorko
tiiɗuɗo alhaali: aɗa taya ko a aawaay, aɗa hawrun-
dura to a sarkaay aawdi.

25 Saabe ɗum, kulumi, njahumi iroymi kaŋŋe
maa oon. Haya, inan giney maa.»
26 Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccuɗo bonɗo,
jaayɗo! Aɗa anndunoo miɗo taya ko mi aawaay,
miɗo hawrundura to mi saakaay aawdi.
27 Ndelle, aɗa haannoo wattude kaŋŋe am oon to
tinooɓe buuɗi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii.
28 Joonin, teetee mo mutakal hemre kaŋŋe oon,
kokkon ɗum jom mutakal kaŋŋe keme joy oon.
29 Sabo jogiiɗo fuu ɓeydante faa heewa. Ammaa
mo walaa oon, fay seeɗa ko jogii ɗuum teetete.
30 Maccuɗo jaayɗo oon kaa, paɗɗee ɗum yaasin
e ley nimre ndeen. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye
ngoni.»

No Ɓii Neɗɗo oon sarortoo yimɓe fuu

31 —Nde Ɓii Neɗɗo wardi e teddeengal muuɗum,
kam e maleyka'en fuu, jooɗoto e jooɗorgal laamu
muuɗum teddungal ngaal.
32 Yimɓe adunaaru ɓeen fuu kawrundurte yeeso
makko, o sennda ɓe hono no duroowo senndirta
baali e be'i ni:
33 o heedina baali ɗiin e junngo makko nyaamo,
o heedina be'i ɗiin e junngo makko nano.
34 Ndeen Kaananke oon wi'ata wonɓe junngo
mum nyaamo ɓeen: «Ngaree, onon ɓe Baaba am
barkini, njaɓee laamu mo ndesanaɗon gilla e
fuɗɗoode adunaaru ndu.
35 Sabo mi yolbiino, de on nyaamnii kam. Mi
ɗomɗiino, de on njarnii kam. Mi laatakeno beero,
de on njaɓɓake kam.

36 Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino,
de on cawrii kam. Mi uddanooma ley kasu, de on
ndaarowii kam.»
37 E wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen njaabotoo
mo, mbi'a: «Joomiraaɗo, ndey min nji'i aɗa yolbi,
de min nyaamni ma naa aɗa ɗomɗi, de min njarni
ma?
38 Ndey min nji'i a beero, de min njaɓɓii ma, naa
a koldo, de min koltini maa?
39 Ndey min nji'i a nyawɗo naa a uddaaɗo ley
kasu, de min ngari ndaarude ma?»
40 Kaananke oon jaaboto ɓe wi'a: «Goonga
kaalanammi on: ko ngaɗanɗon gooto e ɓurɗo
famɗude ley sakiraaɓe am ɓeen fu, wo miin
ngaɗanɗon.»
41 Caggal ɗuum, o wi'an wonɓe junngo makko
nano ɓeen: «Mboɗɗee kam, onon huɗaaɓe
Laamɗo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamɗo
resani Ibiliisa e maleyka'en muuɗum ngeen!
42 Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi
ɗomɗiino, de on njarnaay kam.
43 Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi
holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi
uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.»
44 Ndeen, ɓe njaaboto mo kamɓe du, ɓe mbi'a:
«Joomiraaɗo, ndey min nji'i aɗa yolbi naa aɗa ɗomɗi
naa aɗa weeri naa aɗa holi naa aɗa nyawi naa aɗa
ommbaa ley kasu, de min mballaay ma?»
45 O jaaboto ɓe, o wi'a: «Goonga kaalanammi on:
ko on ngaɗanaay gooto e ɓurɓe famɗude ɓee ɗo
ɗuum, wo miin woni on ngaɗanaay.»
46 Ndeen, ɓe njahan ley jukkungo duumiingo, de
fonnditiiɓe ɓeen keɓa nguurndam nduumiiɗam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa
(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Nde Iisaa timminnoo waajuuji ɗiin fuu, wi'i
taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
2 —Oɗon anndi balɗe ɗiɗi keddanii en e iidi Fal-
tagol*, de Ɓii Neɗɗo hokkitirte faa tontee e leggal
palaangal.
3 E wakkati oon, hooreeɓe almaami'en e mawɓe
Alhuudiyankooɓe ɓeen kawritowi galle Almaami
Mawɗo bi'eteeɗo Kayafas.
4 Ɓe fuu ɓe ndawridi faa ɓe nanngira Iisaa hiila,
ɓe mbara ɗum.
5 Ammaa ɓe mbi'i:
—Taa ngaɗen ɗum ley iidi ndi de yimɓe muurta.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

6 Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu
Simon noddirteeɗo ceppinɗo.
7 Debbo gomma ɓattitii ɗum ina jogii faandu
nebbam uurɗam, tiiɗuɗam coggu sanne. O
tawi Iisaa ina nyaama, o joori ɗam dow hoore
muuɗum.
8 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, met-
taa, ina mbi'a:
—Ɗume saabii de nebbam ɗaam bonniraa ni?
9 Iɗam waawnoo sonneede ceede keewɗe, de
ceede ɗeen kokkee talkaaɓe.
10 Iisaa faamii ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:

---

* **26:2** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum.

—Ko waɗi de oɗon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.
11 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e mooɗon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e mooɗon wakkati fuu.
12 O joorii nebbam uurɗam ɗam dow ɓanndu am faa o segilanoo kam uweede.
13 Goonga kaalanammi on: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o waɗi ɗuum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

14 Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, yehi to hooreeɓe almaami'en,
15 wi'i ɗum'en:
—Ɗume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?
Ndeen ɓe njoɓi mo buuɗi cardi capanɗe tati.
16 Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

17 Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaaɓe ɓeen ngari, yami Iisaa, mbi'i ɗum:
—Toy njiɗɗaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?
18 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani, mbi'on ɗum: «Moodibbo wi'i wakkati muuɗum

yonii. Wo to suudu maaɗa waɗata iidi Faltagol, kam e taalibaaɓe muuɗum.»

19 Taalibaaɓe ɓeen ngaɗi ko Iisaa yamiri ɗum'en, cegilii hiraande ndeen.

20 Nde hiirnoo fu, Iisaa jooɗodii e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen faa ɓe kiirtoo.

21 Nde ɓe kiirtotonoo ndeen, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto mooɗon jamboto kam.

22 Ɓe cunii sanne, heddii iɓe yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

23 O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidinɗo e am junngo muuɗum ley le'al ngal, oon jambotoo kam.

24 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi ɗiin ni. Ammaa bone woodanii jambotooɗo Ɓii Neɗɗo oon! Gorko oon, si rimaakano fey ɓuri woodde e muuɗum.

25 Yahuuda jamboytooɗo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii ɗum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

26 Nde ɓe nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamɗo, heltii, hokki taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i:

—Njaɓee, nyaamee. Ɗum woni ɓanndu am.

27 Caggal ɗuum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wi'i:

—Njaree, on fuu.

28 Ɗum woni yiiyam am tabintinoojam amaana
Laamɗo. Ɗam rufete saabe heewɓe faa hakkeeji
muɓɓen njaafee.
29 Miɗo haalana on: mi yarataa cabijam ɗam
katin si wanaa nyannde nde njardowammi e
mooɗon kesam ley laamu Baaba am.
30 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi
dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

31 Wakkati oon, Iisaa wi'i ɓe:
—Ley jemma o, on fuu on njoppan kam, sabo
ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piiɗe maayde, de
coggal baali ngaal sankitoo.»‡
Iisaa ɓeydi, wi'i:
32 —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi artoyto on
Galili.
33 Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin kaa abada mi
yoppataa ma.
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde
ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.
35 Piyeer wi'i mo:
—Fay si tilsi mi maaydan e maaɗa, abada mi
wi'ataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

---

† **26:30** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol. ‡ **26:31** Jakariyaa 13.7.

36 Caggal ɗuum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku
bi'eteeɗo Geccemane, wi'i ɓe:
—Njooɗee ɗo, faa mi yaha mi waɗowa du'aare.
37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede ɗiɗo ɓeen,
ɓernde makko fuɗɗi maatude mettorgal e
kaaɗeefi.
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina
nesa warude kam. Keddee ɗo, ndoomidee e am,
kakkilen.
39 O toowti seeɗa, o hippi yeeso makko e leydi,
imo du'oo, imo wi'a:
—Baabiiwo, si tawii ina laatoo, woɗɗinam horde
torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi,
laatoroo no muuyirɗaa aan.
40 O warti, o tawi iɓe ɗaanii. O wi'i Piyeer:
—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay
haddi wawtu gooto naa?
41 Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo
hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terɗe ina
lokkiɗi.
42 O yehi katin, o du'ii, o wi'i:
—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa
woɗɗineede si wanaa mi yara ɗum fu, muuyɗe
maa laatoo.
43 O warti, o tawi ɓe ɗaantake, sabo ɗoyngol
maɓɓe na teddi sanne.
44 O yehi katin, o du'ii tataɓerde hono no o
du'orinoo ni.
45 Caggal ɗuum, o warti to taalibaaɓe ɓeen, o wi'i
ɗum'en:
—On ɗaani, oɗon ŋootta naa? Ndaaree, wakkati
o yottake! Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe luttuɓe.

46 Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon
ina ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa
(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

47 O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo
e dido ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe
jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe hooreeɓe
almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe.
48 Jambotoodo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:
—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon
dum.
49 Wakkati oon pay, Yahuuda ɓattitii Iisaa, wi'i
dum:
—Foofoo Moodibbo!
O muccii dum.
50 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Gido am, wadu ko waddi maa duum.
Wakkati oon, ɓe ɓattitii Iisaa, ɓe nanngi dum, ɓe
tiigii dum.
51 Gooto e wonduɓe e Iisaa ɓeen soorti kaafaahi
mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi
nowru muudum.
52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:
—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum,
sabo kamreteedo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata
dum.
53 Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude
Baaba am nulda kam ko ɓuri konuuji sappo e didi
maleyka'en naa?
54 Ammaa si dum laatorake noon, noy ko win-
ndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Ɗi mbi'ii
sanaa dum laatoroo noon.
55 E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko waɗi de ngarduɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu miɗo jooɗinoo ley suudu dewal mawndu nduun, miɗo janngina, de on nanngaay kam.
56 Ammaa ɗum fuu waɗan faa Binndi annabaaɓe ɗiin tabita.
Ndeen, taalibaaɓe ɓeen fuu njoppi mo, ndoggi.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

57 Nanngu ɓe Iisaa ɓeen njaari ɗum to Kayafas Almaami Mawɗo oon. Tawi jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen kawritii toon.
58 Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeɗa, faa e taliyaare galle Almaami Mawɗo oon. O naati ley galle oon, o jooɗodii e doomooɓe ɓeen faa o yi'a no ɗum sakitortoo.
59 Wooɗi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,
60 de ɓe keɓaay. Fay ko heewɓe ngari seedanaade mo pene ɗuum, sabaabu baawɗo warude mo fuu walaa. Sakitii, worɓe ɗiɗo ngari,
61 mbi'i:
—Kanko wi'unoo imo waawi liɓude suudu dewal Laamɗo, de o nyiɓtoo ndu ley balɗe tati.
62 Almaami Mawɗo oon ummii, wi'i Iisaa:
Walaa ko njaabotoɗaa naa? Ko yimɓe ɓe ceedante ɗuum wo ɗume?
63 Ɗum fuu imo deyyinii. Almaami Mawɗo oon wi'i mo:
—Miɗo yamire e innde Laamɗo buurɗo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Ɓii Laamɗo oon.

64 O jaabii ɗum, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali. Katin, miɗo wi'a on: gilla joonin, on nji'an Ɓii Neɗɗo ina jooɗii gere nyaamo Jom baawɗe oon. O warowan dow duule kammu.
65 Haalaaji makko ɗiin metti Almaami Mawɗo oon faa seeki kaddule muuɗum, wi'i:
—O mbonkake Laamɗo! Walaa fuu ko kaajaraɗen seedeeɓe katin! On narrii noppi mooɗon ko o mbonkii Laamɗo ɗuum.
66 Ɗume miiliɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Imo haani wareede.
67 Caggal ɗuum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Woɓɓe maɓɓe ina peenya mo,
68 ina mbi'a:
—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

69 Tawi Piyeer ina jooɗii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horɓe wonɓe ɗoon ɓattitii mo, wi'i:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.
70 O yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wi'i:
—Mi faamaay ko kaalataa ɗuum.
71 Caggal ɗuum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kordo goɗɗo yi'i mo, wi'i wonɓe ɗoon ɓeen:
—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.
72 Piyeer yeddi katin, wi'i:
—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

73 Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Tannyoral, aan du wo a gooto maɓɓe, sabo ɗemngal maa ngal hollii to yuuruɗaa.
74 E ley ɗuum, Piyeer fuɗɗi hunaade e huttaade, ina wi'a:
—Mi anndaa gorko o!
Wakkati oon pay, ndontoori joggi.
75 De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo ɗuum: «Ƒadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu
(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

1 Gilla fajiri, hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe njaari mo, ɓe ngatti mo e juuɗe Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri
(Golle Nulaaɓe 1.18-19)

3 Nde Yahuuda jambiiɗo Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteeɗo fu, mimsiti. O wartiri buuɗi cardi capanɗe tati ɗiin to hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen.
4 O wi'i ɗum'en:
—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore ɗuum!
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ko jomi min? Wo aan ɗum woodani.

5 Yahuuda faɓɓi ceede ɓeen ley suudu dewal
mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi ɓoggol,
waritowii.
6 Hooreeɓe almaami'en ɓeen kooyi ceede ɓeen,
mbi'i:
—Dagaaki ceede ɓe ngattee ley keesu oon, sabo
wo ɓum njobdi yiiyam.
7 Ɓe ndawridi dow majjum, de ɓe kooyi ceede
ɓeen, ɓe coodi ngesa mahoowo looɓe, ɓe ngaɓi nga
caabeeje weerɓe.
8 Ɓum waɓi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa
Yiiyam» faa hannden.
9 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan
tabintiniraa nde wi'unoo:
«Ɓe kooyii buuɓi cardi capanɓe tati,
coggu mo yimɓe Israa'iila kiisorii yonki
makko,
10 ɓe coodi ɓum ngesa mahoowo looɓe,
hono no Joomiraaɓo yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

11 Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo,
wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon
naa?
O jaabii, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
12 Ammaa nde hooreeɓe almaami'en e mawɓe
lenyol ɓeen pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay
huunde.
13 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—A nanataa ko ɓe ceedante ɓuum fuu naa?

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

14 Ammaa o jaabaaki faa'e. Ɗum haaynii go-
forneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteeɗo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

15 Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina
woowi yoofande yimɓe ɓeen kasuujo gooto mo
njiɗi yoofaneede.
16 Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde,
bi'eteeɗo Iisaa Barabas.
17 E ley ko jamaa oon hawriti ɗuum, Pilaatu yami
ɓe, wi'i:
—Moy njiɗuɗon mi yoofana on: Iisaa Barabas
naa Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu oon?
18 Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram waɗi de ɓe
kokkitiri Iisaa.
19 Katin du, wakkati o jooɗinoo ley sarordu oon,
jom suudu makko neli e makko, wi'i:
—Celaa gorko ponnditiiɗo oon, sabo jemma han-
kin koyɗi makko tampinii kam sanne.
20 Hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen
ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana ɓe
Barabas, de wara Iisaa.
21 Goforneer oon yamtindii ɓe:
—Moy e ɗiɗo ɓeen njiɗuɗon mi yoofana on?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Barabas!
22 Pilaatu yami ɓe, wi'i:
—Ndelle, noy ngaɗammi Iisaa bi'eteeɗo Almasi-
ihu oon?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal!
23 O yami ɓe, o wi'i:
—Ɗume o waɗi ko boni?

De ɓe ɓeydi yeewnaade semmbe, iɓe mbi'a:
—Tontu mo e leggal palaangal!
24 Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du
muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti
juuɗe makko yeeso yimɓe ɓeen, o wi'i ɓe:
—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiiyam
gorko o. Wo onon ɗum woodani.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Yiiyam makko ina yowii dow amin, minen e
ɓiɓɓe amin!
26 Ndeen, Pilaatu yoofani ɓe Barabas, de yamiri
Iisaa fiyee dorri. Caggal ɗuum, o hokkitiri ɗum
tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiiɓe njalnorii Iisaa
(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

27 Sordaasiiɓe goforneer ɓeen njaari Iisaa to
galle laamorde ley huɓeere toon. Ɓe ngaddi fedde
sordaasiiɓe ɓeen fuu piilii mo.
28 Ɓe ɓorti mo kaddule makko, ɓe ɓorni mo saaya
mboɗeeha.†
29 Caggal ɗuum, ɓe canyi taarde gi'e, ɓe kippi
e hoore makko, ɓe ngatti loosol e junngo makko
nyaamo. Ndeen ɓe kofii yeeso makko, iɓe njal-
noroo mo, iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe!
30 Ɓe tutti dow makko, ɓe kooyi loosol ngool iɓe
piya mo hoore.
31 Nde ɓe tilinoo jalnoraade mo ndeen, ɓe itti
saaya kaan, ɓe ɓorni mo kaddule makko. Ndeen
ɓe njaari mo faa ɓe tontowa mo e leggal palaangal.

---

† **27:28** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

32 Nde ɓe njaltannoo ngalluure ndeen fu, ɓe
kawri e gorko jeyaaɗo Sireene bi'eteeɗo Simon.
Sordaasiiɓe ɓeen ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa
palaangal ngaal.
33 Ɓe njottowii nokku bi'eteeɗo Golgata (maanaa
majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).
34 Ɓe kokki Iisaa cabijam njillunduraaɗam e
kaankaanngel faa o yara. Nde o meeɗunoo ɗum
ndeen, o salii yarude.
35 Nde ɓe tontunoo mo e leggal palaangal ndeen,
ɓe pecciri kaddule makko cumnal.
36 Caggal ɗuum, ɓe njooɗii toon iɓe ndooma mo.
37 Ɓe mbinndi sabaabu ko tonti mo, ɓe takki
ɗum ɗo tiimtude hoore makko ɗoon. Binndi dow
maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAANANKE ALHU-
UDIYANKOOɓE.
38 Tawi du, yanooɓe ɗiɗo tontidaa e makko,
gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano
makko.
39 Yimɓe faltotooɓe ɗoon ɓeen ina njenna mo,
ina ndimmba ko'e muɓɓen,
40 ina mbi'a:
—Aan liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo
ndu ley balɗe tati, dannu hoore maa! Si wo a Ɓii
Laamɗo, jippa leggal palaangal ngal!
41 Hono noon, hooreeɓe almaami'en e janngi-
nooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen fuu ina njal-
noroo mo, ina mbi'a:
42 —O dannii woɓɓe, de o waawaa dannude
hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o
jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoonɗinen mo.

43 O halfinii hoore makko Laamɗo. Laamɗo
hisina mo joonin si na yiɗi mo. Sabo o wi'ii wo o
Ɓii Laamɗo.
44 Yanooɓe tontaaɓe ɗakkol makko ɓeen du ina
mbonkoroo mo noon.

Haala maayde Iisaa
(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

45 Gilla hakkunde naange, nimre waɗi e leydi
fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.
46 Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa
feekii feekaango toowngo, wi'i:

— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Ɗum na fi-
irta «Laamɗo am, Laamɗo am! Ɗume saabii de
njoppuɗaa kam?»)
47 Nde woɓɓe dariiɓe toon ɓeen nannoo ɗum
ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

48 Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi
tekkere, suuwi nde e ndiyam lammuɗam, haɓɓi
nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa
muyta.
49 Ammaa heddiiɓe ɓeen mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna
mo.
50 Caggal ɗuum, Iisaa feekii feekaango toowngo
katin, de yoofi yonki muuɗum.

51 Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal
mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii tayɛ
ɗiɗi. Leydi dimmbii, kaayɛ ceekii.
52 Caabeeje udditii, de seniiɓe maaynooɓe
heewɓe iirtii.

53 Caggal ko Iisaa iirtii ɗuum, ɓe njalti e caabeeje
ɗeen, ɓe naati ngalluure seniinde ndeen. Yimɓe
heewɓe nji'i ɓe.
54 Sordaasiiɓe doomuɓe Iisaa ɓeen e hooreejo
muɓɓen nji'ii no leydi dimmborii e ko waɗi ɗuum
fuu. Ɓe kuli sanne, ɓe mbi'i:
—Si goonga ni, o wo Ɓii Laamɗo!
55 Rewɓe heewɓe ina ngoni to toowti, ina
kaynoo. Wo ɓe jokkunooɓe Iisaa gilla Galili faa ɓe
ngollana ɗum.
56 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna
Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna ɓiɓɓe Jebede ina
ngoni hakkunde maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

57 Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaaɗo Ari-
matiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo
taalibaajo Iisaa.
58 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum ɓanndu Iisaa.
Pilaatu yamiri o hokkee ndu.
59 O hooyi ɓanndu nduun, o fiili ɗum e kasanke
keso.
60 O watti ɗum e saabeere heyre nde o wasannoo
hoore makko e hayre. Caggal ɗuum, o talliti hayre
teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o
dilli.
61 Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo
oon ina njooɗii ɗoon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiiɓe ndoomiri saabeere Iisaa

62 Jaango majjum wo nyalaande fowteteende.
Hooreeɓe almaami'en e Farisa'en kawriti to Pi-
laatu,

63 mbi'i ɗum:
—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yimɓe
oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balɗe tati caggal
maayde muuɗum iirtoto.
64 Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa
nyalooma tataɓo oon faltoo, taa taalibaaɓe makko
ngara mbujja ɓanndu makko mbi'a yimɓe ɓeen o
ummitake hakkunde maayɓe. Ndeen kaa, hiila
cakitiika kaan ɓuran arandeeha kaan bonde.
65 Pilaatu wi'i ɓe:
—Inan sordaasi'en ndaarooɓe. Njehee, kooyee
ɗum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri
fuu.
66 Ɓe njehi hayboyde saabeere ndeen: ɓe takki
ommboode ndeen, ɓe ngaɗi maande dow mayre,
ɓe ndarni ɗoon sordaasiiɓe ndaarooɓe.

28

No Iisaa ummintiniraa
(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu,
gilla naange fuɗaay nyannde alan, Mariyama mo
Magdala e Mariyama goɗɗo oon njehi ndaaroyde
saabeere ndeen.
2 De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka
Joomiraaɗo yuuri dow kammu jippii, talliti hayre
ndeen jooɗii dow mayre.
3 Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du
ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni.
4 Doomooɓe ɓeen kuli sanne faa ina ndiwna,
laatii hono maayɓe ni.
5 Maleyka oon wi'i rewɓe ɓeen:

—Onon kaa, taa kulee! Miɗo anndi Iisaa tontanooɗo oon pilotoɗon.
6 O walaa ɗo, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku ɗo o waalinoo ɗo.
7 De kenyoɗon, njahon, kumpitowon taalibaaɓe makko ɓeen o ummitake e maayde. Wooɗi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Ɗum njoginoomi faa mi haalana on.
8 Rewɓe ɗiɗo ɓeen kenyii, ndilli to saabeere toon, iɓe keewi kulol e seyo manngo. Ɓe ndoggi yaade faa ɓe kaalanowa taalibaaɓe makko ɓeen kabaaru o.
9 Wakkati oon ni, Iisaa hawri e maɓɓe, wi'i ɓe:
—Foofoo!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi koyɗe makko, ɓe cujidani mo.
10 Ndeen, o wi'i ɓe:
—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaaɓe am ɓeen njaha Galili. Toon ɓe nji'oyta kam.

No doomooɓe saabeere Iisaa ɓeen pillorii ko waɗi ɗuum

11 Nde rewɓe ɓeen ndillannoo ndeen, woɓɓe e sordaasiiɓe ndaarooɓe saabeere ɓeen kooti ngalluure toon, kaalani hooreeɓe almaami'en ɓeen ko waɗi ɗuum fuu.
12 Hooreeɓe almaami'en ɓeen kawriti e mawɓe yimɓe. Ɓe ndawridi faa ɓe kokka sordaasiiɓe ɓeen ceede keewɗe.
13 Ɓe mbi'i ɗum'en:
—Mbi'on taalibaaɓe makko ɓeen ngarii jemma tawi oɗon ɗaanii, de mbujji mo.
14 Si goforneer oon nanii ɗum fu, min koomtan ɗum, min keedana on e torra fuu.

15 Sordaasiiɓe ɓeen nanngi ceede ɗeen, ngaɗi
no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee
hakkunde Alhuudiyankooɓe faa hannden.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum
(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

16 Taalibaaɓe sappo e ngo'o ɓeen njehi Galili to
dow waamnde nde Iisaa tindinnoo ɗum'en ndeen.
17 Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe cujidani mo,
ammaa woɓɓe maɓɓe cikkitirii.
18 O ɓattitii, o wi'i ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe fuu dow kammu e leydi.
19 Ndelle, njehee to lenyi yimɓe fuu, ngaɗon
ɗum'en taalibaaɓe am, lootiron ɓe lootagal
batisima e innde Baabiiwo e Ɓiɗɗo e Ruuhu
Ceniiɗo.
20 Njannginon ɓe ɓe njokka ko njamirmi on
ɗuum fuu. Anndee, miɗo wondi e mooɗon nyan-
nde fuu faa ɗo adunaaru timmi.

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2